

CONCEPTRAPPORT (Versie 3)

Consultancy opdracht 'LGBTQ-discriminerende wetgeving' van PROJEKTA en PAREA

Paramaribo, 23 december 2022

CONSULTANT

Mr. Milton Castelen, LL.M. & LL.M. | Jurist/Advocaat

INHOUDSOPGAVE

LIJST GEBRUIKTE AFKORTINGEN	3
INTRODUCTIE.....	5
I. Mensenrechten.....	6
I.1. Mensenrechten.....	6
I.2. Mensenrechtenverdragen waarbij Suriname partij is	8
1.3. Relatie Grondwet en mensenrechten.....	10
1.4. Klassieke en sociale grondrechten	12
I.5. Tussenconclusies.....	13
II. Het strafrecht.....	15
II.1. Beknopte omschrijving strafrecht	15
II.2. Korte weergave ontwikkelingen.....	16
II.3. Overzicht toepasselijk strafrecht.....	17
II.3.1. Materieel strafrecht.....	17
II.3.2. Formeel strafrecht	23
II.4. Mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk.....	26
II.5. Tussenconclusies.....	27
III. Het familierecht.....	29
III.1. Beknopte omschrijving familierecht	29

III.2.	Korte weergave ontwikkelingen.....	30
III.3.	Overzicht toepasselijk familierecht	33
III.3.1.	Huwelijk	33
III.3.2.	Adoptie	35
III.3.3.	Partnerschappen	36
III.4.	Mensenrechten van LGBTQ-persone onder druk.....	37
III.5.	Tussenconclusies.....	39
IV.	Het politierecht.....	40
IV.1.	Beknopte omschrijving politierecht	40
IV.2.	Korte weergave ontwikkelingen.....	41
IV.3.	Overzicht toepasselijk politierecht	41
IV.4.	Mensenrechten van LGBTQ-persone onder druk.....	43
IV.5.	Tussenconclusies.....	44
V.	Het militair recht.....	45
V.1.	Beknopte omschrijving militair recht.....	45
V.2.	Korte weergave ontwikkelingen.....	45
V.3.	Overzicht toepasselijk militair recht.....	46
V.4.	Mensenrechten van LGBTQ-persone onder druk.....	48
V.5.	Tussenconclusies.....	49
VI.	Het arbeids- en ambtenarenrecht.....	51
VI.1.	Beknopte omschrijving arbeids- en ambtenarenrecht.....	51
VI.2.	Arbeidsrecht	52
VI.3.	Ambtenarenrecht	56
VI.4.	Mensenrechten van LGBTQ-persone onder druk.....	59
VI.5.	Tussenconclusies.....	60
	Eindconclusies	62
	Schematische overzichten.....	64
	Lijst relevante mensenrechteninstrumenten en wet- en regelgeving	75

LIJST GEBRUIKTE AFKORTINGEN

NR.	AFKORTING	BETEKENIS
01	LGBTQ	Lesbian, Gay, Bi-sexual, Transgender and Queer
02	LGBTQI+	Lesbian, Gay, Bi-sexual, Transgender, Queer, Interseks en andere seksuele oriëntaties
03	OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
04	UVRM	Universele Verklaring Rechten van de Mens
05	VN	Verenigde Naties
06	CERD	Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie
07	CEDAW	Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen
08	ICCPR/ BUPO	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
09	ICESCR/ ECOSOC	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
10	CAT	Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing
11	CRC	Verdrag inzake de rechten van het kind
12	ICMW	Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden
13	CPED	Internationaal Verdrag voor de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning
14	CRPD	Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
15	ICESCR-OP	Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
16	ICCPR-OP1	Facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
17	ICCPR-OP2	Tweede Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, gericht op de afschaffing van de doodstraf
18	OP-CEDAW	Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen
19	OP-CRC-AC	Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten
20	OP-CRC-SC	Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie
21	OP-CRC-IC	Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende een communicatieprocedure
22	OP-CAT	Facultatief protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing
23	OP-CRPD	Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
24	OAS	Organisatie van Amerikaanse Staten
25	CARICOM	Caribbean Community
26	AVRM	Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens
27	HR	Hoge Raad der Nederlanden
28	S.B.	Staatsblad
29	G.B.	Gouvernementsblad
30	Gw	Grondwet

31	SRD	Surinaamse Dollar
32	BW	Burgerlijk Wetboek van Suriname
33	CBB	Centraal Bureau voor Burgerzaken Suriname
34	KPS	Korps Politie Suriname
35	S.K.M.	Surinaamse krijgsmacht
36	WNL	Wet Nationaal Leger
37	SRiS	Stichting voor de Rechtsorde in Suriname
38	CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
39	OM	Openbaar Ministerie
40	CEO	Chief Executive Officer

INTRODUCTIE

Context – Met verwijzing naar de Terms of Reference van deze consultancy, maakt deze onderdeel uit van een meerjarenproject van PROJEKTA en PAREA, twee niet-gouvernementele organisaties actief op het gebied van mensenrechten,¹ waaronder seksuele rechten. Het meerjarenproject is getiteld ‘Stand with us: creating the building blocks for an LGBTQ²-inclusive Suriname’ en wordt gefinancierd door de Europese Unie.

Doel – Het algemeen doel van het project is het creëren van een breed draagvlak voor LGBTQ-rechten in Suriname. Binnen het project wordt er gewerkt aan de volgende subdoelen:

- Het versterken van de capaciteit van LGBTQ- en bondgenoot organisaties (ook community organisaties) en individuen
- Het vergroten van het bewustzijn en de kennis van een brede groep van stakeholders over LGBTQ-rechten
- Het samenstellen van een wetgevende agenda voor een LGBTQ-inclusief Suriname.

Bewustzijn mensenrechten – Deze drie subdoelen worden ondersteund door het vergroten van het bewustzijn en de kennis bij het grote publiek van LGBTQ-mensenrechten o.a. via Social Media, discussies en andere evenementen.

Relevantie consultancy – Deze consultancy is voornamelijk gerelateerd aan het derde subdoel. De consultancy omvat onder andere een onderzoek naar wetgeving in Suriname die discriminerend is naar LGBTQ-personen, maar ook naar mogelijke wetgeving die de rechten van LGBTQ-personen onderschrijft en ondersteunt. De uitkomsten van dit onderzoek zullen mede bijdragen aan het ontwerpen en uitvoeren van een nationaal dialoogproces voor een breed gedragen agenda voor wettelijke gelijkheid van LGBTQ-personen in Suriname.

Mensenrechten benadering – Vanwege de juridische aard van het onderzoek en het uiteindelijke doel, gelijke wettelijke behandeling van LGBTQ-personen, zal er bij de uitvoering van deze consultancy gewerkt worden vanuit een mensenrechtenbenadering³. Door die keuze zal het onderzoek van LGBTQ-gerelateerde wet- en regelgeving in Suriname, op de specifiek afgebakende terreinen, gedaan worden vanuit de relevante en toepasselijke mensenrechten. Dat is noodzakelijk omdat individuen aan het mensenrechtenstelsel, rechten en aanspraken ontlenden.

¹ Zie ToR: <https://drive.google.com/file/d/1sxOjHZCddcEX2NhOFrc-hqNIFC2I8IKI/view>

² LGBTQ staat voor *Lesbian, Gay, Bi-sexual, Transgender and Queer*. Het meerjaren project van PROJEKTA en PAREA heeft ervoor gekozen om het acroniem LGBTQ te gebruiken. In deze context omvat LGBTQ ook de interseks personen, die in het algemeen met de toevoeging van een ‘I’ aan het acroniem worden aangeduid. Ook inbegrepen zijn alle andere seksuele oriëntaties en identiteiten die doorgaans met een toegevoegde ‘+’ aan het acroniem worden aangeduid.

³ De mensenrechten-benadering is het perspectief van het onderzoek. Andere perspectieven zijn bijvoorbeeld, religie, ethiek, economie en ontwikkeling.

I. Mensenrechten

I.1. Mensenrechten

Hoge Commissaris voor de Mensenrechten – Internationaal is het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten⁴ (OHCHR) de leidende entiteit van de Verenigde Naties (VN) op het gebied van mensenrechten. In december 1993, hebben de VN-lidstaten bij resolutie 48/141 tijdens de algemene vergadering van de VN een Hoge Commissaris voor de bevordering en bescherming van alle mensenrechten ingesteld.⁵ Het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (VN-mensenrechten) is door de Algemene Vergadering van de VN gemandateerd om het genot en de volledige verwezenlijking, door alle mensen, van alle mensenrechten te bevorderen en te beschermen. Het Handvest van de Verenigde Naties, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en internationale mensenrechtenwetten en -verdragen hebben deze rechten vastgelegd. VN-Hoge Commissaris voor de mensenrechten is in 1993 door de Algemene Vergadering in het leven geroepen door middel van resolutie 48/141, waarin ook het mandaat wordt beschreven.⁶

Aard mensenrechten – Volgens het OHCHR zijn mensenrechten rechten die we hebben, simpelweg omdat we als mensen bestaan - ze worden door geen enkele staat verleend. Deze universele rechten zijn inherent aan ons allemaal, ongeacht nationaliteit, geslacht, nationale of etnische afkomst, huidskleur, religie, taal of enige andere status. Ze variëren van de meest fundamentele rechten - het recht op leven - tot die het leven de moeite waard maken, zoals het recht op voedsel, onderwijs, werk, gezondheid en vrijheid.

Universaliteit mensenrechten – Het OHCHR geeft verder aan dat het beginsel van universaliteit de hoeksteen is van de mensenrechten bij internationale mensenrechtenwetgeving. Universaliteit betekent dat we allemaal evenveel recht hebben op mensenrechten. Dit beginsel is voor het eerst benadrukt in de Universele Verklaring Rechten van de Mens (UVRM). Daarna is het beginsel van universaliteit herhaald in veel internationale mensenrechtenverdragen, verklaringen en resoluties.

Onvervreemdbaarheid mensenrechten – Voorts benadrukt het OHCHR dat mensenrechten onvervreemdbaar zijn. Ze mogen niemand worden ontnomen, behalve in specifieke situaties en volgens een eerlijk proces. Het recht op vrijheid kan bijvoorbeeld worden beperkt als een persoon door een rechtbank schuldig wordt bevonden aan een misdrijf.

Ondeelbaarheid mensenrechten – Een andere eigenschap van mensenrechten is volgens het OHCHR dat die rechten allemaal ondeelbaar en onderling afhankelijk zijn. Dit betekent dat de ene reeks rechten niet volledig kan worden genoten zonder de andere. Door bijvoorbeeld vooruitgang te boeken op het gebied van burgerrechten en politieke rechten, wordt het gemakkelijker om economische, sociale en culturele

⁴ OHCHR, What are human rights? <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>

⁵ A/RES/48/141

⁶ <https://www.ohchr.org/en/about-us/mandate-un-human-rights>

rechten uit te oefenen. Evenzo kan het schenden van economische, sociale en culturele rechten een negatief effect hebben op vele andere rechten.

Cross-cutting effect non-discriminatie – Het OHCHR verwijst naar de bepalingen over gelijkheid en vrijwaring van discriminatie van de UVRM. Zo stelt artikel 1 UVRM: “Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren”. De gelijkheid zoals uiteengezet in artikel 1 UVRM, waarborgt de vrijwaring van discriminatie, zoals uiteengezet in artikel 2 UVRM. Het recht op non-discriminatie doorkruist alle internationale mensenrechtenwetgeving. Het recht op non-discriminatie is ook het centrale thema van twee kernmensenrechteninstrumenten. Het gaat daarbij om het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (CERD) en het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW).

Ratificatie status mensenrechten instrumenten – Uit informatie van het OHCHR blijkt dat alle VN-lidstaten ten minste één van de negen fundamentele mensenrechtenverdragen en één van de negen facultatieve protocollen heeft geratificeerd. Tachtig procent van de lidstaten heeft er vier of meer geratificeerd. Dit betekent dat lidstaten krachtens het internationaal recht verplichtingen hebben om de mensenrechten te respecteren, te beschermen en te vervullen.

Internationale mensenrechtenverdragen – De negen fundamentele mensenrechtenverdragen zijn:

- Het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD) van 21 december 1965.⁷
- Het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR of BUPO) van 16 december 1966.⁸
- Het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR of ECOSOC) van 16 december 1966.⁹
- Het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW) van 18 december 1979.¹⁰
- Het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (CAT) van 10 december 1984.¹¹
- Het Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC) van 20 november 1989.¹²
- Het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden (ICMW) van 18 december 1990.¹³
- Het Internationaal Verdrag voor de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning (CPED) van 20 december 2006.¹⁴

⁷ United Nations, *Treaty Series*, vol. 660, p. 195.

⁸ United Nations, *Treaty Series*, vol. 999, p. 171

⁹ United Nations, *Treaty Series*, vol. 993, p. 3

¹⁰ United Nations, *Treaty Series*, vol. 1249, p. 13

¹¹ United Nations, *Treaty Series*, vol. 1465, p. 85

¹² United Nations, *Treaty Series*, vol. 1577, p. 3

¹³ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2220, p. 3

¹⁴ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2716, p. 3

- Het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD) van 13 december 2006.¹⁵

Facultatieve mensenrechtenprotocollen – De negen facultatieve protocollen zijn:

- Het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR-OP) van 10 december 2008.¹⁶
- Het Facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR-OP1) van 16 december 1966.¹⁷
- Het Tweede Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, gericht op de afschaffing van de doodstraf (ICCPR-OP2) van 15 december 1989.¹⁸
- Het Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen (OP-CEDAW) van 10 december 1999.¹⁹
- Het Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten (OP-CRC-AC) van 25 mei 2000.²⁰
- Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (OP-CRC-SC) van 25 mei 2000.²¹
- Het Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende een communicatieprocedure (OP-CRC-IC) van 19 december 2011.²²
- Het Facultatief protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (OP-CAT) van 18 december 2002.²³
- Het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (OP-CRPD) van 12 december 2006.²⁴

I.2. Mensenrechtenverdragen waarbij Suriname partij is

Internationaal – Suriname is partij bij in totaal negen fundamentele mensenrechtenverdragen en optionele protocollen van de Verenigde Naties (VN).²⁵

- Op 28 december 1976 is Suriname door “*accession*” (toetreding) partij geworden bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR) van 16 december 1966²⁶,

¹⁵ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2515, p. 3;

¹⁶ Doc. A/63/435

¹⁷ United Nations, *Treaty Series*, vol. 999, p. 171.

¹⁸ United Nations, *Treaty Series*, vol. 1642, p.414

¹⁹ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2131, p. 83.

²⁰ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2173, p. 222

²¹ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2171, p. 227

²² A/RES/66/138

²³ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2375, p. 237

²⁴ United Nations, *Treaty Series*, vol. 2518, p. 283

²⁵ UN, Status of ratification interactive dashboard, Suriname, <https://indicators.ohchr.org>

²⁶ United Nations, *Treaty Series*, vol. 999, p. 171

- Op 28 december 1976 is Suriname door “*accession*” (toetreding) partij geworden bij het Facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR-OP1) van 16 december 1966²⁷
- Op 28 december 1976 is Suriname door “*accession*” (toetreding) partij geworden bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR) van 16 december 1966.²⁸
- Op 13 maart 1984 is Suriname door “*succession*” (opvolging) partij geworden bij het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD) van 21 december 1965.²⁹
- Op 01 maart 1993 is Suriname door “*accession*” partij geworden bij het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW) van 18 december 1979.³⁰
- Op 01 maart 1993 is Suriname door ratificatie partij geworden bij het Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC) van 20 november 1989.³¹
- Op 18 mei 2012 werd Suriname door ratificatie partij bij het Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (OP-CRC-SC) van 25 mei 2000.³²
- Op 16 november 2021 werd Suriname door “*accession*” partij bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (CAT) van 10 december 1984.³³
- Op 16 november 2021 werd Suriname door ratificatie partij bij het Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten (OP-CRC-AC) van 25 mei 2000.³⁴

Regionaal – Op regionaal niveau is Suriname:

- Door “*accession*” partij geworden bij het AVRVM op 12 november 1987.³⁵ Op dezelfde datum heeft Suriname, in overeenstemming met artikel 62 van het AVRVM, bij het Secretariaat-Generaal van de OAS neergelegd het instrument ter erkenning van de rechtsmacht van het Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens.³⁶
- Door ratificatie partij geworden bij het Verdrag van Chaguaramas tot Oprichting van de Caribische Gemeenschap, inclusief de CARICOM Interne Markt en Economie op 9 juni 2003.³⁷ Het Verdrag van Chaguaramas moet in samenhang worden gelezen met het Handvest van het Maatschappelijk Middenveld voor de Caribische Gemeenschap³⁸.

²⁷ United Nations, Treaty Series, [vol. 999](#), p. 171.

²⁸ United Nations, Treaty Series, [vol. 993](#), p. 3

²⁹ United Nations, Treaty Series, [vol. 660](#), p. 195.

³⁰ United Nations, Treaty Series, [vol. 1249](#), p. 13

³¹ United Nations, Treaty Series, [vol. 1577](#), p. 3

³² United Nations, Treaty Series, [vol. 2171](#), p. 227

³³ United Nations, Treaty Series, [vol. 1465](#), p. 85

³⁴ United Nations, Treaty Series, [vol. 2173](#), p. 222

³⁵ O.A.S., Treaty Series, No. 36

³⁶ O.A.S., Treaty Series, No. 36

³⁷ <https://caricom.org/treaties/revised-treaty-of-chaguaramas-establishing-the-caricom-including-csme/>

³⁸ https://caricom.org/documents/12060-charter_of_civil_society.pdf

Gebondenheid aan verdragen (hard-law) – Het OHCHR benadrukt dat Staten die partij zijn bij mensenrechtenverdragen de verplichting hebben tot eerbiediging van die verdragen.³⁹ Dat houdt in dat Staten zich moeten onthouden van inmenging in of inperking van het genot van mensenrechten. De verplichting om te beschermen vereist dat Staten individuen en groepen beschermen tegen mensenrechtenschendingen. En ten slotte rust er op die Staten de verplichting om alle positieve acties te ondernemen die nodig zijn om het genot van fundamentele mensenrechten voor de rechthebbenden te vergemakkelijken. Van rechthebbenden wordt verwacht dat zij ook de mensenrechten van anderen respecteren en waar nodig opkomen voor het optimale genot door anderen van hun mensenrechten.

Gebondenheid aan internationale soft-law – De “*Vienna Declaration and Programme of Action*” kan worden aangemerkt als een internationaal soft law-instrument. Deze classificatie zou de indruk kunnen wekken dat het niet juridisch bindend is, geen wettelijke rechten en aanspraken verleent, en de inhoud ervan niet rechtens afdwingbaar is. Volgens Pronto is dat onjuist.⁴⁰ Volgens hem maakt het “soft law”-karakter van een “*Declaration*” niet de gehele inhoud van het instrument niet-bindend. De “soft law” kwalificatie heeft vooral betrekking op de ‘vorm’ van het instrument. Maar beredeneerd vanuit een inhoudelijk perspectief, zal blijken dat de vorm waarin bepalingen zijn ingekapseld hooguit suggestief is, maar niet per se bepalend is voor de juridische waarde van de bepalingen.

Gebondenheid aan internationaal gewoonterecht – Pronto stelt verder dat inhoudelijke onderdelen van “soft law”- instrumenten met de status van internationaal gewoonterecht wel een juridisch bindend karakter hebben. Dit effect, het intrinsieke juridische karakter van de regel, is van even groot belang, zo niet relevanter, dan de vorm van het instrument.⁴¹ Deze visie van Pronto sluit aan bij die van de “*International Law Commission*”.⁴² Dat blijkt uit het rapport van de Commissie van 5 juni tot 29 juli 1950, getiteld Part II: ‘*Ways and Means of Making the Evidence of Customary International Law More Readily Available*’, *Official Records of the General Assembly*, vijfde zitting, supplement nr. 12 (A/1316).

1.3. Relatie Grondwet en mensenrechten

Directe grondwettelijke erkenning mensenrechten – De Grondwet bevat expliciet mensenrechtenbepalingen zoals bijvoorbeeld artikel 8. In het eerste lid wordt erkend dat allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden gelijke aanspraak hebben op bescherming van persoon en goederen. In het tweede lid wordt erkend dat niemand op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd mag worden.

³⁹ OHCHR, What are human rights?, <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>

⁴⁰ A.N. Pronto, ‘*Understanding the Hard/Soft Distinction in International Law*’, researchgate.net, 2016, p. 948.

⁴¹ A.N. Pronto, ‘*Understanding the Hard/Soft Distinction in International Law*’, researchgate.net, 2016, p. 948.

⁴² A/CN.4/34.

Indirecte grondwettelijke erkenning mensenrechten – Behalve de expliciete mensenrechtenbepalingen, verleent de Grondwet aan bepalingen van de verdragen waarbij Suriname partij is rechtsgeldigheid in Suriname. Op basis van artikel 106 van de Grondwet⁴³ van Suriname (Gw) hebben geldende wettelijke voorschriften binnen de Republiek Suriname geen toepassing, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met eenieder-verbindende-bepalingen van overeenkomsten, die voor of na de totstandkoming van de voorschriften zijn aangegaan. Het is dus van belang om bij nationale wetgeving steeds na te gaan of die verenigbaar is met de eenieder-verbindende-bepalingen van de vorengenoemde verdragen waarbij Suriname partij is.

Rechtstreekse werking van eenieder-verbindende-bepalingen – Om vast te kunnen stellen wat eenieder-verbindende-bepalingen zijn, worden de criteria die de Hoge Raad⁴⁴ heeft geformuleerd in de arresten HR 30 mei 1986, NJ 1986/688, HR 1 april 2011, NJ 2011/354 en HR 10 oktober 2014, LJN 2928 gehanteerd. Volgens de Hoge Raad moeten eenieder-verbindende-bepalingen rechtstreeks rechten toekennen aan justitiabelen (rechtssubjecten). Verder moeten die bepalingen onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn om in de nationale rechtsorde, in dit geval van Suriname, zonder meer als objectief recht te kunnen worden toegepast door de rechter.

Verenigbaarheid wetten met de Grondwet en met overeenkomsten – Behalve verenigbaarheid van nationale wetten aan eenieder-verbindende-bepalingen van verdragen volgens artikel 106 Gw, is ook artikel 144 Gw⁴⁵ van belang. Het tweede lid van dat artikel geeft aan het Constitutioneel Hof de taak om de inhoud van nationale wetten of gedeelten daarvan te toetsen aan de verenigbaarheid met de Grondwet en met overeenkomsten met andere mogendheden en volkenrechtelijke organisaties. Voorts is het aan het Constitutioneel Hof te beoordelen of besluiten van overheidsorganen verenigbaar zijn met één of meer van de in Hoofdstuk V genoemde grondrechten. Artikel 144 lid 3 Gw bepaalt dat als het Constitutioneel Hof oordeelt dat er strijdigheid is met één of meer bepalingen van de Grondwet of van een overeenkomst met een andere mogendheid of volkenrechtelijke organisatie, die onverenigbare wet of gedeelten daarvan, dan wel die besluiten van de overheidsorganen, geacht worden onverbindend te zijn. Kort gezegd geeft artikel 144 Gw het Constitutioneel Hof de bevoegdheid om nationale wetten, delen daarvan en besluiten van overheidsorganen te toetsen of die in strijd zijn met bepalingen uit internationale verdragen die door Suriname geratificeerd zijn en dus nageleefd moeten worden. Bij vaststelling van strijdigheid, zijn die nationale wetten en/of delen daarvan en/of besluiten van overheidsorganen zelf onrechtmatig en moeten zij vanaf dat moment buiten toepassing gelaten worden.

⁴³ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38., p. 26. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>

⁴⁴ Zie <https://www.hogeraad.nl>. De Hoge Raad is de hoogste rechterlijke instantie van Nederland. In de Surinaamse rechtspraak wordt er ook gebruikgemaakt van de uitspraken van de Hoge Raad. In dit geval gaat het om de uitleg die de Hoge Raad gegeven heeft aan het begrip een-ieder-verbindende-bepaling.

⁴⁵ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38, p. 34. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>

1.4. Klassieke en sociale grondrechten

Traditioneel onderscheid mensenrechten – Traditioneel werden mensenrechten onderscheiden in de klassieke en sociale rechten. Klassieke grondrechten bieden de burgers bescherming tegen de overheid. Sociale grondrechten gebieden de overheid voorzieningen te treffen voor het maatschappelijk functioneren van de burger. Thans is dat onderscheid wat diffuser geworden vanwege de opname van rechten en aanspraken in grondwetten en andere nationale wetten. Maar ook op internationaal en regionaal niveau hebben zich ontwikkelingen voorgedaan, zoals de aanname van de Agenda 2030, een actieplan voor mens, planeet en welvaart.⁴⁶ De Agenda omvat zeventien ondeelbare duurzame ontwikkelingsdoelen, de SDGs, met economische, sociale en ecologische dimensies.⁴⁷ Deze ontwikkelingsdoelen, voorheen sociale rechten, worden thans ook erkend als direct door burgers in te roepen rechten.

Centraal beginsel eerlijke en gelijke behandeling mensenrechten – Ook bestaat er het algemeen aanvaard centraal beginsel van de internationale mensenrechtenwetgeving om burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele rechten op een eerlijke en gelijke manier, op dezelfde voet en met hetzelfde belang te behandelen. Dit principe werd bevestigd op de Wereldconferentie over de mensenrechten in 1993 in de “*Vienna Declaration and Programme of Action*”⁴⁸ en is bij talloze gelegenheden opnieuw bevestigd. Dat maakt dat elke afweging om aan de burgerlijke en politieke rechten meer prioriteit te geven dan aan sociale rechten, niet in overeenstemming is met dit grondbeginsel van de internationale mensenrechtenwetgeving.⁴⁹

Eerlijke en gelijke behandeling van alle mensenrechten – Het centrale beginsel van de internationale mensenrechtenwetgeving is om burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele rechten op een eerlijke en gelijke manier, op dezelfde voet en met hetzelfde belang te behandelen. Deze behandeling van internationale mensenrechtenwetgeving moet worden beschouwd als internationaal gewoonterecht. Dit is af te leiden uit het feit dat dit beginsel herhaaldelijk wordt bevestigd door meerdere mensenrechtenverdragen en verklaringen die zijn geratificeerd en aangenomen door een grote meerderheid van de lidstaten. Evenzo hebben veel lidstaten dit beginsel op hun nationale wetgeving toegepast. Deze omstandigheid komt overeen met de eis dat beschaafde naties de algemene rechtsbeginselen erkennen. De juridische consequentie is, dat het centrale beginsel van de internationale mensenrechtenwetgeving, van eerlijke en gelijke behandeling van alle mensenrechten, moet worden behandeld als internationaal gewoonterecht, dat bindend en dus rechtens afdwingbaar is.⁵⁰

⁴⁶ A/RES/70/1.

⁴⁷ A/RES/71/313.

⁴⁸ Vienna Declaration and Programme of Action. Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993, para. 5. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/vienna.pdf>

⁴⁹ P. Hunt, Social Rights are Human rights. But UK system is rigged, Centre for Welfare Reform 2017, p. 27. <https://citizen-network.org/uploads/attachment/584/social-rights-are-human-rights.pdf>,

⁵⁰ C. de la Vega, *The right to Equal Education: Merely a Guiding Principle or Customary International Legal Right?*, papers.ssrn.com, 1994, p. 44.

I.5. Tussenconclusies

Aan de hand van het gepresenteerde overzicht van de bestaande mensenrechteninstrumenten die van toepassing zijn op Suriname, kunnen de volgende tussenconclusies getrokken worden:

- Suriname is gebonden aan negen internationale en twee regionale (hard-law) mensenrechten instrumenten.
- Suriname is gebonden aan onderdelen van “*soft law*”- mensenrechten instrumenten die de status van internationaal gewoonterecht hebben.
- Suriname is gebonden om op basis van het centrale beginsel van de internationale mensenrechtenwetgeving alle mensenrechten eerlijk en gelijk te behandelen.
- De Grondwet van Suriname erkent expliciet een aantal mensenrechten
- De Grondwet erkent mensenrechten via de weg van rangschikking nationale wetgeving en verdragsbepalingen. Maar ook via de verenigbaarheid van nationale wetgeving met grondrechten en de een-ieder-verbindende-verdragsbepalingen.
- Een-ieder-verbindende-bepalingen van verdragen hebben rechtstreekse werking in Suriname. Dus al zwijgt de nationale wetgeving over die rechten, kunnen burgers die rechten in beginsel, rechtstreeks, op grond het een-ieder-verbindend zijn, bij de rechter afdwingen.
- De bovenstaande uiteenzetting van de wijze waarop instrumenten van internationaal recht in het nationaal rechtssysteem geïnterpreteerd en gehanteerd dienen te worden, kan dienen als handvat bij de nationale discussies over de vraag, bijvoorbeeld, wanneer rechten eenieder-verbindend zijn of niet.
- De bovenstaande uiteenzetting kan helpen bij discussies over de gelijkwaardigheid van mensenrechten.
- De bovenstaande uiteenzetting verschaft het overzicht en inzage in welke internationale mensenrechten-instrumenten bestaan en tot welke van die instrumenten Suriname is toegetreden.
- Dat overzicht kan bijdragen bij het monitoren van de naleving van de verplichtingen die met het toetreden zijn ontstaan voor de Staat. Het naleven zou moeten inhouden dat de Staat de mensenrechten eerbiedigt, beschermt en het genot daarvan vergemakkelijkt.
- Het overzicht biedt de ruimte om een traject uit te zetten voor het toetreden van Suriname tot de mensenrechten-instrumenten waartoe het nog niet is toegetreden.
- Ook biedt dit deel van het rapport handvatten aan PAREA en PROJEKTA om de verenigbaarheid van nationale wetgeving met de mensenrechten die zijn opgenomen in internationale en regionale verdragen en in de Grondwet te toetsen.
- Het rapport geeft heel duidelijk weer dat elk mens, dus ook LGBTQ-personen, mensenrechten hebben, simpelweg omdat zij mens zijn.
- Mensenrechten zijn geen rechten die door de Staat worden verleend aan personen. Het bezitten van mensenrechten door eenieder, inclusief LGBTQ-personen, is dus niet afhankelijk van het goedvinden van anderen.
- Het rapport geeft heel duidelijk weer de universaliteit van mensenrechten. Daardoor hebben LGBTQ-personen evenveel recht op alle erkende mensenrechten als personen die zich niet identificeren als LGBTQ.

- Het rapport geeft heel duidelijk aan dat ook voor LGBTQ-personen geldt dat mensenrechten onvervreemdbaar, ondeelbaar en onderling afhankelijk zijn. In die context dienen ook LGBTQ-personen maximaal het genot te hebben van al hun mensenrechten.

II. Het strafrecht

In dit rapport wordt gefocust op het nationale strafrecht van Suriname. Nagegaan wordt hoe het Surinaams strafrecht natuurlijke personen die zich als LGBTQ identificeren en rechtspersonen die actief zijn op het gebied van LGBTQ-vraagstukken benadert. Deze analyse vindt plaats op basis van een mensenrechtenbenadering.

II.1. Beknopte omschrijving strafrecht

Strafrecht is publiekrecht – Volgens Prof. mr. C. Kelk en Prof. mr. F. de Jong wordt in de rechtstheorie over het algemeen ervan uitgegaan dat strafrecht publiekrecht is. Dit blijkt uit het feit dat de overheid, en niet burgers onderling, een heel centrale en actieve rol speelt bij de handhaving van het strafrecht. In het strafrecht is het ook de overheid die bepaalt hoe particulier bezit te beschermen. Ook de aard van de strafsanctie, het type straffen en de wijze van oplegging door uitsluitend de overheid, maakt het strafrecht publiekrechtelijk.⁵¹

Functie strafrecht – Kelk en De Jong stellen verder dat de belangrijkste functie van het strafrecht voor velen het bewaken van de veiligheid en het ordelijk verloop van de samenleving is. Dat doet het strafrecht door bepaalde schadelijke en gevaarlijke menselijke gedragingen tegen te gaan door middel van vervolging en bestraffing.⁵²

Materieel en formeel strafrecht – Kelk en De Jong geven aan dat het strafrecht twee rechtsgebieden omvat, het materiële en het formele strafrecht. Het materiële strafrecht regelt (1) welke gedragingen onder welke omstandigheden strafbaar zijn, (2) waaruit de straffen bestaan en (3) onder welke voorwaarden het strafrecht mag worden toegepast. Het formele strafrecht, ofwel het strafprocesrecht, is het rechtsgebied dat de voorschriften bevat die bepalen langs welke weg het strafrecht zich dient te verwerkelijken. Het strafprocesrecht omvat de regeling van de opsporing, de vervolging en de berechting van strafbare feiten en geeft daartoe bevoegdheden aan de respectieve overheidsfunctionarissen die in de strafrechtspleging een rol spelen, en geeft allerlei rechten aan de verdachte en diens raadsman of -vrouw.⁵³ Simons (hoogleraar strafrecht te Utrecht van 1897 tot 1928) zei het aldus: het materiële strafrecht ‘bepaalt of, wie en hoe er gestraft kan worden. Het formele strafrecht regelt hoe de staat door middel van zijn organen het recht tot straffen en strafoplegging doet gelden en omvat dus het strafproces’.⁵⁴

Wettelijke exclusiviteit – Uit de beknopte omschrijving van het strafrecht kan dus vastgesteld worden dat het strafrecht, in de kern, de menselijke gedraging vooropstelt. Met het wettelijk vaststellen van strafbare menselijke gedragingen wordt voldaan aan het

⁵¹ C. Kelk & F. de Jong, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 16

⁵² C. Kelk & F. de Jong, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 3

⁵³ C. Kelk & F. de Jong, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 3

⁵⁴ D. Simons, *Leerboek van het Nederlandse strafrecht*, Groningen: Noordhoff 1927, eerste deel, p. 2.

fundamentele vereiste van de wettelijke exclusiviteit⁵⁵ van het strafrecht. Het vereiste van wettelijke exclusiviteit maakt het strafrecht tot een gesloten systeem. Dat vereiste is opgenomen in artikel 1 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht, namelijk dat geen feit strafbaar is dan uit kracht van een daaraan voorafgaande wettelijke strafbepaling. Het vereiste is ook opgenomen in artikel 1 van het Wetboek van Strafvordering, namelijk dat strafvervolgning alleen plaats heeft op de wijze als bij wet voorzien. Kort gezegd houdt de exclusiviteit in dat alleen de door de strafwet strafbaar gestelde gedragingen strafrechtelijk vervolgd kunnen worden. En de wijze van opsporing en vervolging mag alleen op de manier zoals de wet dat voorschrijft plaatsvinden.

II.2. Korte weergave ontwikkelingen

Introductie strafrecht in Suriname – Het Surinaams strafrecht is in werking getreden met het Wetboek van Strafrecht voor Suriname in 1910.⁵⁶ Vanaf de inwerkingtreding van het Surinaams strafrecht is het LGBTQ-zijn nooit strafbaar gesteld. ‘Sodomie’ was wel strafbaar in geval van seksueel misbruik van een minderjarige. Ook was de strafmaat in geval van sodomie (homoseksualiteit) ongelijk in vergelijking met seksueel misbruik van een minderjarige van het vrouwelijk geslacht door iemand van het mannelijk geslacht.

Sekse en leeftijd grondslag voor ontucht – Volgens het oude, inmiddels vervallen artikel 302 Wetboek van strafrecht werd expliciet strafbaar gesteld de meerderjarige die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht pleegt. De strafdreiging was een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.⁵⁷

Afwezigheid van sekseneutrale strafwetten – Het Surinaams strafrecht heeft bij de formulering van strafbare gedragingen lange tijd niet erkend dat LGBTQ-personen ook deel uitmaken van de samenleving. Daardoor bleef de formulering van een aantal gender-georiënteerde strafbare gedragingen beperkt tot man-vrouw gedragingen. De man-vrouw-formuleringen hebben lange tijd ervoor gezorgd dat het Surinaams strafrecht, vanwege de exclusiviteit, geen gelijke bescherming bood aan LGBTQ-personen. Denk daarbij aan LGBTQ-slachtoffers van zedenmisdrijven, zoals verkrachting, en discriminatie van LGBTQ-personen.

Geen regressie in materieel strafrechtelijke positie LGBTQ-personen – Het Surinaams strafrecht heeft zich sinds 1910 ontwikkeld tot het hedendaags strafrecht. De ontwikkelingen in het strafrecht omvatten ook de LGBTQ-gerelateerde. Het is goed om te vermelden dat vanuit een LGBTQ-perspectief de wetgevingsontwikkelingen allemaal positief te noemen zijn. Tot dusver zijn er geen ontwikkelingen geweest waarbij personen

⁵⁵ G.J.M. Corstens, Het Nederlands strafprocesrecht, bewerkt door M.J. Borgers en T. Kooijmans, Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 30

⁵⁶ WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

⁵⁷ WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 65. <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

of menselijke gedragingen bij wet strafbaar zijn gesteld, omdat die binnen de sfeer van LGBTQ-vraagstukken vallen.

Geen regressie in formeel strafrechtelijk positie LGBTQ-personen – Ook in de opsporing, vervolging en berechting van personen en strafbare feiten zijn er geen wetgevingsontwikkelingen geweest die LGBTQ-personen, juridisch gezien en anderzins, in een minder gunstige positie plaatsen dan niet-LGBTQ-personen. In principe zwijgt het strafprocesrecht over seksuele oriëntaties en identiteiten. Daardoor blijft het strafrechtssysteem tekortschieten in het respecteren en eerbiedigen van de rechten van LGBTQ-personen die in aanraking komen met het strafrechtssysteem. Gedacht moet worden aan hoe in het strafrechtssysteem moet worden omgaan met LGBTQ-arrestanten en -gedetineerden, zoals aanspreken met geslachtsgebonden voornaamwoorden en beschikbare faciliteiten.

II.3. Overzicht toepasselijk strafrecht

In het belang van een overzichtelijke presentatie van het toepasselijk strafrecht, wordt het overzicht opgesplitst in het materieel en formeel strafrecht.

II.3.1. Materieel strafrecht

Strafrechtelijke definitie discriminatie – In 2015 is de strafrechtelijke definitie van discriminatie aangepast. De nieuwe strafrechtelijke definitie is in artikel 126a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44, herziening van het Wetboek van Strafrecht opgenomen. In het artikel wordt onder discriminatie of discrimineren verstaan elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, met als doel of als gevolg waarvan de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt tenietgedaan of aangetast.⁵⁸ Volgens de memorie van toelichting vervangt artikel 126a het vorige artikel 126bis, met als belangrijkste verschil dat het artikel niet meer op de kenmerken en eigenschappen van personen of groepen van personen is geconcentreerd. Het is van belang voor de artikelen 175a en 176 Wetboek van Strafrecht.⁵⁹ Bij deze aanpassing is het accent gelegd op het beperkende effect van de (discriminerende) gedraging op het genot van mensenrechten. Hierdoor is het recht op non-discriminatie niet slechts een opzichzelfstaand recht, maar ook een recht dat onlosmakelijk verbonden is aan de erkenning en het volwaardig genot of de uitoefening van alle andere mensenrechten en fundamentele vrijheden door eenieder. Daarmee is het grondwettelijke verbod op

⁵⁸ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 58. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁵⁹ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 195. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

discriminatie, artikel 8 Gw⁶⁰, nader bij wet uitgewerkt en ook geëffectueerd voor LGBTQ-individueen.

Belediging wegens seksuele geaardheid – In dezelfde herziening van het Wetboek van Strafrecht in 2015, is artikel 175 getiteld belediging bevolkingsgroep⁶¹ aangepast. Het eerste lid stelt strafbaar degene die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of door middel van een afbeelding of van gegevens uit geautomatiseerde werken, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens onder andere hun seksuele geaardheid. De strafdreiging op het plegen van deze strafbaar gestelde handeling is een gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en geldboete van de derde categorie, hetzij met één van beide straffen. De memorie van toelichting zet uiteen dat met de wijziging er een uitbreiding heeft plaatsgevonden van de gronden waarop het verboden is om te discrimineren. Onder de expliciet toegevoegde gronden behoort ook seksuele geaardheid.⁶²

Aanzetten tot haat, discriminatie of geweld wegens seksuele geaardheid – Artikel 175a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44, herziening van het Wetboek van Strafrecht stelt strafbaar het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld.⁶³ Volgens artikel 175a wordt degene die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of door middel van een afbeelding of van gegevens uit geautomatiseerde werken, aanzet tot discriminatie van of haat of gewelddadig optreden tegen een groep mensen, of tot gewelddadig optreden tegen hun goederen wegens een of meer van de kenmerken genoemd in artikel 175, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en geldboete van de derde categorie, hetzij met één van beide straffen. Omdat seksuele geaardheid een van de kenmerken is die in artikel 175 genoemd worden, draagt artikel 175a ook bij aan de verruiming van de bescherming van LGBTQ-individueen.⁶⁴

Belediging door openbaarmaking wegens seksuele geaardheid – De WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44, herziening van het Wetboek van Strafrecht, stelt in artikel

⁶⁰ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38, p. 4. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>

⁶¹ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 67. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁶² WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 201. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁶³ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 67. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁶⁴ Country Reports on Human Rights Practices for 2021. United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, Rapport Inzake Mensenrechten in Suriname 2021. Samenvatting, hoofdstuk 6. <https://sr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/115/SURINAME-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT-Dutch.pdf>

176 strafbaar belediging door openbaarmaking⁶⁵. Volgens het eerste lid van dit artikel wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en geldboete van de derde categorie, hetzij met één van beide straffen, degene die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving: (1) een uitlating openbaar maakt die, naar diegene weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens een of meer van de kenmerken genoemd in artikel 175 – dus ook seksuele geaardheid – beledigend is, of aanzet tot discriminatie van of haat of gewelddadig optreden tegen een groep mensen, of tot gewelddadig optreden tegen hun goederen wegens een of meer van de kenmerken genoemd in artikel 175 en/of (2) een voorwerp waarin, naar diegene weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitlating is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitlating of verspreiding in voorraad heeft. Volgens het derde lid kan bij veroordeling wegens een van de in dit artikel omschreven misdrijven, de ontzetting van de in artikel 46 lid 1 onder 1° en 2° vermelde rechten worden uitgesproken.

Rechten waaruit ontzet kan worden – De rechten van artikel 46 lid 1 onder 1° en 2° Wetboek van Strafrecht waaruit een veroordeelde kan worden gezet zijn het bekleden van ambten of van bepaalde ambten en het dienen bij de gewapende macht. Het ontzetten uit deze twee rechten betekent dat de veroordeelde die specifieke ambten niet kan bekleden en/of geen lid van de gewapende macht (zoals politie- en militaire dienst) kan worden.

Ondersteuning van discriminatoire activiteiten – Artikel 176b stelt de ondersteuning van discriminatoire activiteiten strafbaar. Om die reden wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en geldboete van de derde categorie, hetzij met één van beide straffen, degene die deelneemt of geldelijke of andere stoffelijke steun verleent aan activiteiten gericht op discriminatie van een groep mensen wegens een of meer van de kenmerken genoemd in artikel 175.⁶⁶

In de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf opzettelijk discrimineren wegens seksuele geaardheid – Volgens artikel 176c wordt degene die, in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf een of meer mensen opzettelijk discrimineert wegens een of meer van de kenmerken genoemd in artikel 175, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren en geldboete van de vierde categorie, hetzij met één van beide straffen.⁶⁷

⁶⁵ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 68. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁶⁶ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 68. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁶⁷ P. 68

In de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf discrimineren wegens seksuele geaardheid – Artikel 500a stelt beroepsmatige discriminatie strafbaar.⁶⁸ Volgens het artikel wordt degene die in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen discrimineert, wegens onder andere hun seksuele geaardheid, gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden en geldboete van de tweede categorie, hetzij met één van beide straffen. De memorie van toelichting geeft aan dat artikel 500ter is vervallen en verruimd is opgenomen in artikel 500a.⁶⁹ Aan dit artikel is toegevoegd discriminatie in de uitoefening van een ‘*ambt*’ (naast de discriminatie in de uitoefening van beroep of bedrijf) en discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging en seksuele geaardheid (naast de discriminatie wegens ras). Hiermee wordt paal en perk gesteld aan discriminatie op alle niveaus binnen de sociaaleconomische sfeer, zoals in de gezondheidszorg, onderwijs, sport, arbeidsmarkt, huisvesting, verzekeringen etc.

In vereniging structureel discrimineren strafverzwarend effect – Aan de artikelen 175 tot en met 176c, met uitzondering van 176b, is als strafverzwarende variant toegevoegd het plegen van het feit door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen. De maximaal op te leggen straf is in dat geval hoger.⁷⁰

Verruiming strafrechtelijke bescherming LGBTQ-personen – Behalve dat LGBTQ-personen vanaf 2015 een verruimde strafrechtelijke bescherming genieten tegen strafbare gedragingen als discriminatie, haat en geweld, geniet die doelgroep ook een verruimde bescherming tegen zedenmisdrijven⁷¹, sinds 2009.

LGBTQ-personen strafrechtelijk beschermd tegen verkrachting – Verkrachting is ruimer gedefinieerd bij Wet van 29 juli 2009, S.B. 2009, no. 122, herziening zedenmisdrijven. Het artikel 295 over verkrachting stelt dat degene die door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingt tot het ondergaan van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, als schuldig aan verkrachting wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren en geldboete van ten hoogste SRD.

⁶⁸ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 145. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁶⁹ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, P. 233. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁷⁰ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, P. 202. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

⁷¹ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdrijven, S.B. 2009, no. 122. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdrijven.pdf

100.000, -.⁷² De memorie van toelichting bij artikel 295⁷³ geeft aan dat de strafbare gedraging verkrachting sekseneutraal is gemaakt. Verkrachting van een man is daardoor ook mogelijk gemaakt. Verder is aan het met geweld binnendringen een ruimere betekenis gegeven. Het binnengedrongen lichaamsdeel en het binnendringende object hoeven geen geslachtsdeel te zijn. Al deze wijzigingen maken het mogelijk dat alle LGBTQ-personen die slachtoffer zijn van een verkrachting, door de wet ook als zodanig erkend worden.

LGBTQ-personen strafrechtelijk beschermd tegen ongewenste gemeenschap –

Ook artikel 296 (gemeenschap met bewusteloze of onmachtige), artikel 297 (gemeenschap met kinderen) en artikel 298 (gemeenschap met jeugdigen) zijn gewijzigd waardoor LGBTQ-personen ook binnen het beschermingsregime van de artikelen vallen. De bescherming van LGBTQ-personen is mogelijk omdat, volgens de memorie van toelichting bij de artikelen 296, 297 en 298, ongewenste gemeenschap sekseneutraal is gemaakt.⁷⁴

Strafmaat ongewenste gemeenschap – Over de gemeenschap met een bewusteloze of onmachtige persoon, stelt artikel 296, dat degene die opzettelijk met iemand die in staat van bewusteloosheid, verminderd bewustzijn of lichamelijke onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestesvermogens lijdt dat deze persoon niet onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden, handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren en geldboete van ten hoogste SRD. 100.000, -.⁷⁵

Sekseneutrale strafbaarstelling van ontucht en bescherming daartegen – Artikel 297 handelt over gemeenschap met kinderen en stelt dat degene die met iemand beneden de leeftijd van twaalf jaren handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het

⁷² WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdriften, S.B. 2009, no. 122, p. 4. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdriften.pdf

⁷³ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdriften, S.B. 2009, no. 122, p. 16-17. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdriften.pdf

⁷⁴ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdriften, S.B. 2009, no. 122, p. 17. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdriften.pdf

⁷⁵ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdriften, S.B. 2009, no. 122, p. 4. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdriften.pdf

seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren en geldboete van ten hoogste SRD. 100.000, -.⁷⁶

Sekseneutrale strafbaarstelling van ontucht en bescherming daartegen – Ten aanzien van gemeenschap met jeugdigen stelt artikel 298 in het eerste lid dat degene die met iemand, die de leeftijd van twaalf jaren maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt, buiten echt, handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren en geldboete van SRD. 100.000, -.⁷⁷

Sekseneutrale strafbaarstelling van mensenhandel en bescherming daartegen – Ook in het kader van mensenhandel is de bescherming uitgebreid met de wijziging van het oude artikel 307 Wetboek van Strafrecht, in 2006. Het oude artikel stelde de handel in vrouwen ongeacht hun leeftijd strafbaar. Bij mannen was de strafbaarheid beperkt tot minderjarige mannen.⁷⁸ Bij WET van 6 april 2006, S.B. 2006, no. 42, stelt het eerste lid van het nieuwe artikel 307 dat met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren en een geldboete van ten hoogste SRD. 500.000, - als schuldig aan mensenhandel wordt gestraft: (a) degene die een ander (...), (b) degene die een persoon (...) en (c) degene die een ander (...).⁷⁹ De onderdelen (a), (b) en (c) van het eerste lid zijn sekseneutraal geformuleerd, namelijk, 'degene', 'een ander' en 'een persoon', waardoor eenieder een gelijke behandeling en bescherming geniet, ook LGBTQ-personen.

Vervallen expliciete wettelijke bepalingen over LGBTQ-verdachte – Tot aan de vervallenverklaring in 2009, werd de LGBTQ-verdachte apart strafbaar gesteld voor ontucht met een minderjarige. Artikel 302 (oud) stelde dat de meerderjarige die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht pleegt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.⁸⁰ Bij Wet van 29 juli 2009, S.B. 2009, no. 122, herziening zedenmisdrijven, is de strafbaarheid van handelingen met een minderjarige seksegenoot of seksegenote als apart misdrijf (art 302, oud) afgeschaft. De memorie van toelichting bij het geschrapte artikel 302 geeft verder aan dat een dergelijk handelen nog wel een overtreding van één

⁷⁶ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdrijven, S.B. 2009, no. 122, p. 5. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdrijven.pdf

⁷⁷ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdrijven, S.B. 2009, no. 122, p. 5. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdrijven.pdf

⁷⁸ WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 66. <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

⁷⁹ WET van 6 april 2006, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2004 no. 105), S.B. 2006, no. 42, p. 2-3. https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2017/10/18.SB_2006_no_42_wijz._Wetboek_van_Strafrecht.pdf

⁸⁰ WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 65. <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

van de andere artikelen uit deze titel kan opleveren.⁸¹ Met andere woorden, de daad van ontucht met een minderjarige, ook in het geval waarbij het slachtoffer en de dader van hetzelfde geslacht zijn, blijft een strafbaar feit, maar dan onder artikel 297 of 298.

II.3.2. Formeel strafrecht

Praktijksituaties die verbetering behoeven – Ook in het formeel strafrecht zijn er geen wijzigingen in wet- en regelgeving ten nadele van de LGBTQ-personen geregistreerd. Wel moet worden opgemerkt dat in de praktijk gebleken is dat de bestaande wettelijke voorzieningen in het formele strafrecht ten aanzien van die doelgroep niet effectief worden ingezet. De praktijksituaties die verbetering behoeven centreren zich voornamelijk rond de opsporing, vervolging en het gevangeniswezen.

Waarborging menswaardigheid – In de WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27, over penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring, zijn er condities opgenomen die de menswaardigheid van ook LGBTQ-personen moeten waarborgen.⁸²

Waardigheid, behoud en groei zelfrespect – In het vijfde lid van artikel 2, handelende over de basisbeginselen, is gewaarborgd dat vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen onder psychosociale, fysieke en materiële omstandigheden ten uitvoer worden gelegd die de waardigheid van de mens eerbiedigen. En daarnaast het behoud of de groei van zelfrespect van de gedetineerde mogelijk maken en hem aanspreken op zijn individuele maatschappelijke en sociale verantwoordelijkheid.⁸³

Preventie detentieschade – Het vijfde lid van artikel 3 schrijft als basisbeginsel voor dat bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf of de vrijheidsbenemende maatregel vermijdbare detentieschade dient te worden voorkomen.⁸⁴

Internationale beginselen detentiesteem – Volgens de memorie van toelichting bij de artikelen 2, 3 en 4 is de opname van de basisbeginselen nieuw. Verder benadrukt de memorie dat de basisbeginselen die ten grondslag liggen aan het gehele detentiesteem internationaal overeengekomen beginselen betreffen die zijn neergelegd in verdragen, waarbij Suriname partij is. Het betreft verdragen als de American Convention on Human Rights, de Inter-American Convention to prevent and punish Torture, de International

⁸¹ WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdrijven, S.B. 2009, no. 122, p. 19. https://dna.sr/media/44528/SB_2009__No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdrijven.pdf

⁸² WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27

⁸³ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 2. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁸⁴ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 3. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

Convention on Civil and Political Rights and the body of principles for the Protection of all persons under any form of detention or imprisonment.⁸⁵

Regime van verplicht gescheiden opname – Verder voorziet artikel 9 in de verplicht gescheiden opname van gedetineerden. In het eerste lid is voorzien dat één of meer inrichtingen of gedeelten daarvan worden aangewezen voor de opname van (a) vrouwen en (b) jeugdigen. Het tweede lid voorziet in aanvulling op het eerste lid in de aanwijzing van één of meer inrichtingen of gedeelten daarvan voor de opname van categorieën gedetineerden waarvoor een bijzonder regime nodig wordt geacht.⁸⁶ Volgens de memorie van toelichting moet lid 2 van artikel 9 het mogelijk maken dat andere categorieën dan vrouwen en jeugdigen, indien nodig, ook gescheiden van andere gedetineerden kunnen worden opgenomen. Het is daarom de bedoeling ook voor de opvang van deze groep gedetineerden geschikte ruimten in te richten.⁸⁷

Inadequate opvang transgendervrouwen in detentie – Ondanks de wettelijke voorzieningen blijkt uit rapportage van mensenrechtenactivisten dat transgendervrouwen die door de politie werden gearresteerd of aangehouden, in detentiefaciliteiten voor mannen werden geplaatst, waar ze werden geconfronteerd met intimidatie en ander geweld van andere gedetineerden.⁸⁸

Aangifte barrières voor LGBTQ-personen – Artikelen 148 tot en met 155 van het nieuw Wetboek van Strafvordering stellen eenieder, dus ook LGBTQ-personen, in de gelegenheid om zonder enige beperking aangifte, klachten en opgave als beledigde partij te doen.⁸⁹ Desondanks hebben mensenrechtenactivisten in hun mensenrechtenrapport van 2021 vastgesteld dat er een lage bereidwilligheid is tot aangifte onder LGBTQI+-personen in geval van gepleegde strafbare feiten waarvan zij slachtoffer zijn, simpel vanwege hun LGBTQI+-zijn. Die lage bereidwilligheid komt volgens hen voornamelijk voort uit angst voor vergelding tegen de vermeende slachtoffers, en omdat de autoriteiten klachten van leden van de LGBTQI+-gemeenschap niet serieus namen. Door die omstandigheid waren er weinig officiële meldingen van geweld tegen lesbiennes,

⁸⁵ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 23. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁸⁶ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 5. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁸⁷ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 23-24. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁸⁸ Country Reports on Human Rights Practices for 2021. United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, Rapport Inzake Mensenrechten in Suriname 2021. Samenvatting, hoofdstuk 6. <https://sr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/115/SURINAME-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT-Dutch.pdf>

⁸⁹ WET van 23 november 1977, houdende vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no. 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105, p. 37-38. http://www.dna.sr/media/19207/wetboek_van_strafvordering.pdf

homoseksuelen, biseksuelen, transgenders, queers en intersekse personen (LGBTQI+).⁹⁰

Niet inclusief resocialisatieplan – Volgens de WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27, over penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring, moet er ten behoeve van gedetineerden een geldig vijfjaars-resocialisatieplan worden gemaakt en gehandhaafd. Ten aanzien van de te waarborgen basisbeginselen schrijft artikel 2 eerste lid⁹¹ van die wet voor dat, met handhaving van het karakter van de vrijheidsstraf of de vrijheidsbenemende maatregel, de tenuitvoerlegging hiervan en het toepasselijke regime dienstbaar moet worden gemaakt aan de resocialisatie van de gedetineerde en aan zijn terugkeer in de samenleving. Het tweede lid schrijft voor dat het resocialisatieproces geschiedt aan de hand van een daartoe ontwikkeld nationaal resocialisatieplan dat, steeds voor een periode van vijf jaar, door de Minister wordt vastgesteld. Het derde lid schrijft voor dat de gedetineerde verplicht is om aan resocialisatieactiviteiten mee te doen en dat de gedetineerde daarbij gelijke keuzemogelijkheden heeft als beschreven in artikel 30 lid 2 ten aanzien van arbeidstherapie.

Gedifferentieerd resocialiseren – Artikel 19 regelt de indeling in klassen en groepen met betrekking tot de resocialisatie van gedetineerden⁹². Zo bepaalt het tweede lid dat, naar gelang de tenuitvoerlegging van de detentie vordert, gedetineerden in groepen kunnen worden ingedeeld waarbij hoofdzakelijk wordt gelet op het gedrag van de gedetineerden en de aan hen aan te bieden vormings- en onderwijsactiviteiten. Volgens de memorie van toelichting bij artikel 19⁹³ vormt het tweede lid tevens de basis voor differentiatie gericht op resocialisatie en de terugkeer van de gedetineerden naar de samenleving. De beschikbare vormings- en onderwijsactiviteiten vormen in deze fase de basis voor verdere differentiatie.

Cognitieve, emotionele en fysieke ontwikkeling afgestemd op persoonlijke behoefte – Het geldende Nationaal Resocialisatieplan heeft een looptijd van vijf jaren te rekenen van 1 mei 2020 tot 1 mei 2025.⁹⁴ Volgens het resocialisatieplan staat heropvoeding centraal bij het resocialiseren. Dat vereist een intensief programma met professionele begeleiding, in een omgeving die faciliteiten biedt ter ondersteuning van de positieve gedragsontwikkeling van de gedetineerden. Deze ontwikkeling heeft betrekking op zowel hun cognitieve, de emotionele, als hun fysieke ontwikkeling. Alle aspecten van

⁹⁰ Country Reports on Human Rights Practices for 2021. United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, Rapport Inzake Mensenrechten in Suriname 2021. Samenvatting, hoofdstuk 6.

<https://sr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/115/SURINAME-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT-Dutch.pdf>

⁹¹ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 2. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁹² WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 9-10. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁹³ WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27. P. 26. http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020__27.pdf

⁹⁴ <https://www.waterkant.net/suriname/2020/07/15/juspol-minister-getrouw-overhandigt-herzien-nationaal-resocialisatieplan-2020/>

het resocialisatieprogramma dienen te worden afgestemd op de persoonlijke behoeften van de gedetineerden. Deze worden in een persoonlijk correctieplan opgenomen.⁹⁵ Tegen de achtergrond van deze aanpak is het opmerkelijk dat LGBTQ-personen en het thema seksuele oriëntatie niet expliciet als groep en thema benoemd worden in het resocialisatieplan. Hierdoor mist het resocialisatieplan voldoende inclusie. Het gebrek aan inclusie zal een negatief effect hebben op de effectiviteit van het resocialisatieprogramma voor LGBTQ-gedetineerden en voor personen die gedetineerd zijn vanwege het gepleegd hebben van een LGBTQ-gerelateerd strafbaar feit.

Afwezigheid van strafrecht-gerelateerde LGBTQ-data – Een ander praktijkgegeven is het gebrek aan strafrecht-gerelateerde LGBTQ-data. Beschikbare criminaliteit- en aangiftestatistieken zijn zeer beperkt en bevatten geen LGBTQ-gerelateerde data.⁹⁶

II.4. Mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk

Recht op gezondheid, met name seksuele rechten – Met het niet adequaat accommoderen van LGBTQ-personen maakt het formeel strafrecht een inbreuk op het recht op gezondheid, met name de seksuele rechten, van de LGBTQ-personen. De seksuele rechten maken onderdeel uit van het recht op gezondheid zoals gegarandeerd door artikel 36 van de Gw.⁹⁷ In het eerste lid van artikel 36 erkent de Grondwet dat eenieder recht heeft op gezondheid. In het tweede lid wordt de Staat verplicht om de algemene gezondheidszorg te bevorderen door systematische verbetering van leef- en werkomstandigheden en door voorlichting ter bescherming van de gezondheid te geven. Ten aanzien van LGBTQ-gedetineerden en slachtoffers van LGBTQ-gerelateerde strafbare feiten voldoet het geldend resocialisatieplan niet aan artikel 36 Gw.

Recht op fysieke, psychische en morele integriteit – Behalve op artikel 36 Gw, wordt ook op artikel 9 Gw⁹⁸ een inbreuk gemaakt door het functioneren van het formeel strafrecht. Volgens het eerste lid van artikel 9 Gw heeft eenieder recht op fysieke, psychische en morele integriteit en volgens lid 2 mag niemand worden onderworpen aan folteringen, vernederende of onmenselijke behandeling of straf. Het niet serieus nemen van aangiften, klachten en opgaven als beledigde partij van LGBTQ-personen door de autoriteiten is een schending van dit recht. Ook het tekortschieten van het strafrechtssysteem in het wegnemen van de angst op vergelding, vanwege het doen van aangiften, klachten en opgaven als beledigde partij, bij slachtoffers van LGBTQ-gerelateerde strafbare feiten, moet gezien worden als een ondermijning van dit recht.

⁹⁵ Nationaal resocialisatieplan Suriname 2020, p. 12-13

⁹⁶Zie bijvoorbeeld: Korps Politie Suriname Statistieken. Criminaliteit algemeen. Vrijdag 22 oktober 2021, <https://politie.sr/wp-content/uploads/2021/10/persconferentie-22.10.2021.pdf>

⁹⁷ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38, p. 10. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>

⁹⁸ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38, p. 5. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>

Het recht op fysieke, psychische en morele integriteit en het recht om gevrijwaard te zijn van onderwerping aan foltering, vernederende of onmenselijke behandeling of straf – Deze rechten worden ook ondermijnd door de gebrekkige, niet menswaardige detentieomstandigheden waaraan LGBTQ-gedetineerden zijn blootgesteld. In de praktijk komen zij vrijwel niet in aanmerking voor opvang in voor hen geschikte ruimten, gescheiden van andere gedetineerden. Door die omstandigheid worden LGBTQ-gedetineerden blootgesteld aan intimidatie en ander geweld van andere gedetineerden, hetgeen in strijd is met de basisprincipes dat detentieschade moet worden beperkt en dat de behandeling van gedetineerden menswaardig moet zijn en moet leiden tot behoud en vergroten van het zelfrespect.

II.5. Tussenconclusies

Ongelijke tred verbetering gelijke behandeling LGBTQ-personen in materieel en formeel strafrecht – Het Surinaams strafrecht heeft vanaf 2006 een redelijke inhaalslag gemaakt op het gebied van de gelijke behandeling van LGBTQ-personen in het materieel strafrecht. Echter is er nog veel winst te behalen binnen het formeel strafrecht.

Toegankelijkheid recht op aangifte-doen beperkt – Vanaf 2006 biedt het formeel strafrecht een verruimde bescherming aan LGBTQ-personen. Ook de onbeperkte mogelijkheid tot het doen van aangiften, klachten en opgaven als beledigde partij is sinds het nieuwe Wetboek van Strafvordering van 1977 met latere wijzigingen een feit. Ondanks de wettelijke voorzieningen nemen de autoriteiten meldingen van aangiften, klachten en opgaven als beledigde partij door LGBTQ-personen niet serieus. Ook blijken de wettelijke voorzieningen onvoldoende om de angst op vergelding, vanwege het doen van aangiften, klachten en opgaven als beledigde partij, weg te nemen bij slachtoffers van LGBTQ-gerelateerde strafbare feiten. Door deze omstandigheden wordt in de praktijk een lage aangiftedwilling waargenomen.

Detentieomstandigheden niet menswaardig voor LGBTQ-personen – Ondanks waarborgen in het formeel strafrecht zijn LGBTQ-gedetineerden nog steeds blootgesteld aan gebrekkige, niet menswaardige detentieomstandigheden. In de praktijk komen zij vrijwel niet in aanmerking voor gescheiden opvang in voor hen geschikte ruimten. Ook is het resocialisatieplan onvoldoende inclusief voor LGBTQ-personen. Daardoor is het niet in staat om voor LGBTQ-gedetineerden resocialisatietrajecten te ontwikkelen en uit te voeren die voldoen aan de basisprincipes dat detentieschade wordt beperkt en dat de behandeling van gedetineerden menswaardig moet zijn en moet leiden tot behoud en vergroten van het zelfrespect.

Geen regelmatige en tijdige actualisering materieel en formeel strafrecht – Vanwege het gesloten systeem van het strafrecht is regelmatige en tijdige actualisering van het materieel en formeel strafrecht van groot belang. Als dat uitblijft zal de mate van gelijke strafrechtelijke behandeling en bescherming van eenieder, inclusief LGBTQ-personen, niet of onvoldoende gegarandeerd zijn.

Afwezigheid van LGBTQ-gerelateerde strafrechtdata – Het is nog geen gebruik in het Surinaams strafrecht om LGBTQ-gerelateerde strafrechtdata te verzamelen, bewerken en gebruiken bij het ontwikkelen van wetgeving en beleid. Als dat wel zou gebeuren is de kans groter op een inclusiever en effectiever rechtssysteem.

III. Het familierecht

In dit hoofdstuk van het rapport wordt gefocust op het nationale familierecht van Suriname. Nagegaan wordt hoe het Surinaams familierecht LGBTQ-familie-rechtelijke relaties en vraagstukken benadert. Deze analyse vindt plaats op basis van een mensenrechtenbenadering.

III.1. Beknopte omschrijving familierecht

Het personen- en familierecht – Verwijzend naar B. Boelens en A. Steegmans,⁹⁹ verschaft het personen- en familierecht uiteenlopende regels aan jong en oud, van (vóór) de geboorte tot aan de dood. Het personenrecht regelt de rechtspositie van een natuurlijk persoon. Het familierecht heeft betrekking op de rechtsverhouding tussen natuurlijke personen op het terrein van familie en relaties.

Burgerlijk Wetboek van Suriname, Boek 1 van personen – Het Surinaams familierecht maakt deel uit van het personen- en familierecht dat voor een groot deel geregeld is in het eerste boek – van personen – van het Burgerlijk Wetboek van Suriname (BW).¹⁰⁰ Boek 1 BW reguleert, verdeeld over achttien Titels, verschillende onderwerpen van het personen- en familierecht. Zo zijn er artikelen die gaan over het huwelijk en de echtscheiding. Verder zijn er artikelen die de beschermingsmaatregelen voor meerderjarige personen regelen, zoals curatele en onderbewindstelling. De artikelen over minderjarigheid, kindbescherming en gezag hebben betrekking op jongeren beneden de éénnentwintig jaar (en hun ouders). Daarnaast zijn onder meer het naamrecht, het afstammings- en adoptierecht opgenomen in Boek 1. Naast Boek 1 BW bevatten aanverwante nationale wetten regels met betrekking tot het personen-en familierecht. Ook de mensenrechtenverdragen zijn van groot belang voor het Surinaamse personen- en familierecht.

Afbakening: huwelijk, adoptie en partnerschappen – In dit rapport zal gefocust worden op de familie-rechtelijke onderwerpen: huwelijk, adoptie en partnerschappen. Zaken omtrent het huwelijk zijn geregeld in de titels IV tot en met XI, in de artikelen 78 tot en met 302. Adoptie wordt geregeld in titel XIA in de artikelen 342k tot en met 342q. Partnerschappen buiten het huwelijk worden niet door het BW geregeld, maar door losse wetten op het gebied van de sociale zekerheid.

Opgang zijnde herziening BW Boek 1 – Momenteel wordt het eerste boek van Burgerlijk Wetboek integraal herzien.¹⁰¹ Het is onduidelijk wanneer de herziene versie

⁹⁹ B.A.H.M. Boelens & A.M. Steegmans, *Personen- en familierecht*, achtste druk, Den Haag: Boom juridisch 2022, p. 9

¹⁰⁰ WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹⁰¹ Concept herziene boek 1 personen en familierecht Burgerlijk Wetboek, https://www.dna.sr/media/346091/boek_1_personen_en_familie_recht__burg.wetboek_.pdf

van Boek 1 van het BW in werking zal treden. Tot dat moment zijn de huidige bepalingen van het eerste Boek van het BW van kracht.

III.2. Korte weergave ontwikkelingen

Introductie familierecht in Suriname – Het familierecht werd in Suriname geïntroduceerd met de WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), te weten het Burgerlijk Wetboek (BW).¹⁰² Daarna zijn er diverse wijzigingen aan het BW aangebracht.

Wettelijk huwelijk enig BW-erkende gezinsvorm – Het familierecht, zoals geregeld in het BW, erkent vanaf de introductie geen andere gezinsvormen dan die op basis van een wettelijk huwelijk. Daarnaast is een wettelijk huwelijk, volgens artikel 80 BW, slechts toegestaan tussen één man en één vrouw tegelijk.¹⁰³ Deze expliciete wettelijke voorwaarde in het geldend Surinaams huwelijksrecht heeft een beperkend dan wel uitsluitingseffect op het kunnen huwen van LGBTQ-personen in Suriname. Dat beperkend dan wel uitsluitingseffect heeft ook gevolgen voor het al dan niet erkennen van buitenlandse huwelijken tussen LGBTQ-personen door Suriname.

Adoptierecht beperkt tot heteroseksuele huwelijkspartners – In het Burgerlijk Wetboek is in artikel 342k geregeld dat adoptie alleen mogelijk is door gehuwde partners.¹⁰⁴ Dit houdt in dat de wet alleen aan een man en een vrouw die met elkaar getrouwd zijn het recht geeft om een adoptieaanvraag in te kunnen dienen. Ongehuwden voldoen volgens artikel 342k BW niet aan de vereisten om een rechtsgeldige adoptieaanvraag in te dienen en komen daardoor niet in aanmerking voor de nodige toestemming om een kind te adopteren. Artikel 80 BW is een heteroseksuele normering met een uitsluitingseffect op LGBTQ-personen. Het belet hen om rechtsgeldig te huwen of hun in het buitenland rechtsgeldig gesloten huwelijk te doen erkennen. Om deze redenen kunnen zij niet adopteren.

BW-erkenning niet-heteronormatieve gezinsvormen blijft uit – De eerste wijzigingen in het BW dateren van 1873 bij G.B. 1874 no. 16 en de meest recente dateren van 2022, bij S.B. 2022 no. 34. Geen van deze wijzigingen had betrekking op LGBTQ-relaties als onderdeel van het familierecht. Ook de conceptversie van de integrale herziening van Boek 1 BW¹⁰⁵, die al voor behandeling bij het parlement ligt, zwijgt over het bestaan van LGBTQ-relaties als onderdeel van het familierecht. Uit dit wijzigingsvoorstel blijkt dat in

¹⁰² WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹⁰³ WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek, p. 18-19. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹⁰⁴ WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek, p. 70. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹⁰⁵ Concept herziene boek 1 personen en familierecht Burgerlijk Wetboek, https://www.dna.sr/media/346091/boek_1_personen_en_familierecht__burg.wetboek_.pdf

artikel 33 de letterlijke tekst van het huidige artikel 80 BW wordt gehandhaafd, te weten: 'De man kan tegelijkertijd slechts met een vrouw, de vrouw slechts met een man door het huwelijk verbonden zijn'.

Erkenning niet-heteronormatieve gezinsvormen door rechtstreekse werking verdragsbepalingen – Het familierecht verbiedt niet expliciet LGBTQ-gezinssituaties, maar door volledig te zwijgen over het bestaan van die gezinssituaties, ontbreekt de wettelijke erkenning in de nationale wetgeving. Echter, het geldend Surinaams recht bestaat ook uit verdragenrecht, zoals in hoofdstuk I van dit rapport al is uiteengezet. Daarom is het zwijgen van de nationale familierechtwetgeving over LGBTQ-gezinssituaties geen beletsel voor erkenning en bescherming door het toepasselijk verdragenrecht van deze gezinssituaties. Interventie van de rechter in individuele gevallen zal wel nodig zijn om op basis van het verdragenrecht de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van die rechten te kunnen realiseren.

AVRM erkent recht op (gelijke) bescherming van het privé- en gezinsleven – Suriname is partij bij het AVRM en erkent de rechtsmacht van het Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens. Om die reden heeft de uitspraak van het Hof in de *Advisory Opinion OC-24/17, Inter-Am. Ct. H.R. (ser. A) No. 24* van 24 november 2017¹⁰⁶ rechtskracht in Suriname. In paragraaf 199 van de *Advisory Opinion* oordeelde het Hof, dat overeenkomstig het recht op bescherming van het privé- en gezinsleven (artikel 11, lid 2) en het recht op bescherming van het gezin (artikel 17), het Amerikaanse verdrag de familiebanden die kunnen voortvloeien uit een relatie tussen personen van hetzelfde geslacht beschermt. Tegen de achtergrond van het belang van gelijke bescherming van heteroseksuele en niet-heteroseksuele paren, oordeelde het Hof dat alle vermogensrechten die voortvloeien uit een beschermde familierelatie tussen een koppel van hetzelfde geslacht moeten worden beschermd, zonder discriminatie ten opzichte van heteroseksuele paren, op grond van het recht op gelijkheid en non-discriminatie (artikelen 1, lid 1 en 24). Niettegenstaande het voorgaande, gaat de internationale verplichting van staten verder dan louter vermogensrechten en omvat zij alle internationaal erkende mensenrechten, evenals de rechten en verplichtingen die worden erkend door het nationale recht van elke staat die voortvloeien uit de familiebanden van heteroseksuele paren.

Toegang tot instellingen, zoals CBB, voor niet-heteroseksuele paren – Vervolgens oordeelde het Hof in paragraaf 228 dat OAS-lidstaten toegang moeten garanderen tot alle juridische instellingen die in hun nationale wetten bestaan om de bescherming van alle rechten van gezinnen die zijn samengesteld uit paren van hetzelfde geslacht te garanderen. Dit zonder discriminatie ten opzichte van gezinnen die zijn gevormd door heteroseksuele paren. Daartoe moeten Staten mogelijk bestaande instellingen wijzigen door administratieve, gerechtelijke of wetgevende maatregelen te nemen om de daartoe bestemde mechanismen uit te breiden tot paren van hetzelfde geslacht.

¹⁰⁶ Advisory Opinion OC-24/17, Inter-Am. Ct. H.R. (ser. A) No. 24 van 24 november 2017.
https://www.corteidh.or.cr/docs/opinion/es/seriea_24_eng.pdf

Wettelijke erkenning seksneutrale partnerschappen – Vanaf 2014 zijn partnerschappen, als vormen van gezinssituaties en niet zijnde een huwelijk, in losse wetten erkend. Die wetten beogen sociale zekerheden toe te kennen aan de partners in deze samenlevingssituaties. Huwelijken en langdurige gezamenlijke huishoudingen worden door de socialezekerheidswetten erkend als gelijke vormen van samenwonen. Op basis van deze gelijkstelling wordt aan de partners gelijke bescherming geboden. Opgemerkt moet worden dat, in tegenstelling tot artikel 80 BW, de wetgever een genderneutrale definitie van partnerschap hanteert in de socialezekerheidswetten. De wetgever heeft met de genderneutrale definitie van partnerschap de specifieke sociale zekerheden die door de socialezekerheidswetten beschermd worden binnen het bereik gebracht van LGBTQ-partners.

Seksneutrale partnerschappen Wet Algemeen Pensioen 2014 – Het gaat om drie socialezekerheidswetten. Ten eerste de Wet Algemeen Pensioen 2014.¹⁰⁷ In artikel 1 wordt onder nabestaanden verstaan, in sub (e) punt (1): de partner van de overleden deelnemer. In sub (g) wordt onder partner verstaan in punt (1): de echtgeno(o)t(e) van een deelnemer of (2): de persoon die langdurig een gezamenlijke huishouding voert met een deelnemer.

Seksneutrale partnerschappen Wet Nationale Basiszorgverzekering 2014 – Ten tweede is er de Wet Nationale Basiszorgverzekering 2014.¹⁰⁸ In artikel 1 van deze wet wordt partner onder (j) gedefinieerd als: (1) Echtgenoot van een deelnemer of (2) degene die langdurig een gezamenlijke huishouding voert met een deelnemer.

Seksneutrale partnerschappen Huurwet Woonruimte 2020 – Ten derde is er de Huurwet Woonruimte 2020¹⁰⁹ die in artikel 9 stelt: 'De echtgenoot van een huurder of de partner van de huurder met wie gedurende ten minste twee aaneengesloten jaren een langdurige gezamenlijke huishouding bestaat, (...), en die op hetzelfde adres van het gehuurde in het bevolkingsregister is ingeschreven, van rechtswege medehuurder is, zolang de woonruimte het hoofdverblijf is van de echtgeno(o)t(e) of beoogde partner, ongeacht of de huur en huurovereenkomst is gesloten voor of na het aangaan van het huwelijk of partnerschap. (...)' In de memorie van toelichting is expliciet vermeld dat er naast het huwelijk ook ongehuwd samenwonen in aanmerking wordt genomen om zodoende aan te sluiten bij de Surinaamse en Caribische realiteit.¹¹⁰

¹⁰⁷ WET van 9 september 2014, houdende regels over de levering van een algemeen pensioenregeling (Wet Algemeen Pensioen 2014), S.B. 2014 no 113.

https://www.dna.sr/media/78060/SB_2014__no_113_Wet_Algemeen_Pensioen_2014.pdf

¹⁰⁸ WET van 9 september 2014, houdende regels over de invoering van een basiszorgverzekering (Wet Nationale Basiszorg), S.B. 2014 no 114.

https://www.dna.sr/media/76886/SB_2014__no_114_Wet_Nationale_Basiszorgverzekering.pdf

¹⁰⁹ WET van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling Huurcommissie. (Huurwet Woonruimte 2020), S.B. 2020 no 53.

https://www.dna.sr/media/287714/SB_2020__53_Huurwet_Woonruimte_2020_.pdf

¹¹⁰ WET van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling Huurcommissie. (Huurwet Woonruimte 2020), S.B. 2020 no 53. P. 21.

https://www.dna.sr/media/287714/SB_2020__53_Huurwet_Woonruimte_2020_.pdf

III.3. Overzicht toepasselijk familierecht

In belang van een overzichtelijke presentatie van het toepasselijk familierecht, wordt het overzicht opgesplitst in het nationaal recht en het verdragenrecht.

III.3.1. Huwelijk

Wettelijke definitie huwelijk – Artikel 80 BW schrijft voor dat één man tegelijkertijd slechts met één vrouw door het huwelijk verbonden kan zijn. Op grond van de grammaticale interpretatie van artikel 80 BW is het standpunt van het CBB dat er geen huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht kan worden gesloten in Suriname. Door de toepassing van artikel 136 BW, maakt met name artikel 80 BW het onmogelijk voor het CBB om een rechtsgeldig gesloten huwelijk in het buitenland tussen personen van hetzelfde geslacht te erkennen. Daardoor is het volgens het CBB niet mogelijk om in overeenstemming met artikel 5 en 137 BW een buitenlandse huwelijksakte van een huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht in te schrijven in de openbare huwelijksregisters. De nationale wettelijke definitie van het huwelijk loopt niet synchroon met het toepasselijke mensenrecht om te huwen en een gezin te stichten. Artikel 136 vereist dat ingezetenen van Suriname die in het buitenland in het huwelijk treden ook moeten voldoen aan de vereisten van de bepalingen opgenomen in de eerste afdeling van de vierde titel, over de algemene bepalingen van het huwelijk, van het BW.

Het recht om te huwen en een gezin te stichten – Het BUPO bevat in artikel 23 het recht om te huwen en een gezin te stichten. In het tweede lid wordt het recht van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd een huwelijk aan te gaan en een gezin te stichten erkend. Ook artikel 17 AVRVM bevat het recht om te huwen en een gezin te stichten. Het tweede lid stelt dat het recht van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd om te huwen en een gezin te stichten wordt erkend, indien zij voldoen aan de door de nationale wetgeving vereiste voorwaarden, voor zover deze voorwaarden geen afbreuk doen aan het in dit Verdrag neergelegde beginsel van non-discriminatie.

AVRVM Recht om te huwen en een gezin te stichten – Inzoomend op artikel 17 lid 2 AVRVM is het duidelijk dat het verdrag uitdrukkelijk op een non-discriminatoire wijze het recht om te huwen en een familie te stichten voor alle mannen en vrouwen garandeert. Dat, zolang zij van huwbare leeftijd zijn en zij hun vrije en volledige toestemming geven aan het huwelijk. Het verbod op discriminatie geldt volgens artikel 17 lid 2 AVRVM ook voor wetgeving. De bepaling geeft expliciet aan dat huwelijkswetgeving die in strijd is met het principe van non-discriminatie zoals opgenomen in het AVRVM, het recht om te huwen en een familie te stichten van alle mannen en vrouwen van huwbare leeftijd niet kan beperken of beletten.

Het recht op het huwen en het stichten van een gezin is eenieder verbindend – De verdragsbepaling is eenieder verbindend. Eenieder in Suriname heeft recht op het huwen en het stichten van een gezin. Dit recht is verankerd in artikel 23 BUPO, waarvan het eerste lid stelt dat het gezin de natuurlijke en fundamentele kern vormt van de maatschappij en recht heeft op bescherming door de maatschappij en de Staat. Het

tweede lid stelt dat het recht van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd een huwelijk aan te gaan en een gezin te stichten wordt erkend. Volgens het derde lid wordt geen huwelijk gesloten zonder de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten. En het vierde lid stelt dat de Staten die partij zijn bij dit Verdrag passende maatregelen nemen ter verzekering van de gelijke rechten en verantwoordelijkheden van de echtgenoten wat het huwelijk betreft, tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan. In geval van ontbinding van het huwelijk wordt voorzien in de noodzakelijke bescherming van eventuele kinderen. Ook artikel 17 AVRМ erkent in het eerste lid dat het gezin de natuurlijke en fundamentele groepseenheid is van de samenleving en recht heeft op bescherming door de samenleving en de Staat. In het tweede lid wordt gesteld dat het recht van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd om te huwen en een gezin te stichten wordt erkend, indien zij voldoen aan de door de nationale wetgeving vereiste voorwaarden, voor zover deze voorwaarden geen afbreuk doen aan het in dit Verdrag neergelegde beginsel van non-discriminatie. Het derde lid stelt dat geen enkel huwelijk wordt gesloten zonder de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten. Volgens het vierde lid nemen de Staten die partij zijn passende maatregelen om de gelijkheid van rechten en een passend evenwicht tussen de verantwoordelijkheden van de echtgenoten met betrekking tot het huwelijk, tijdens het huwelijk en in geval van ontbinding, te waarborgen. In geval van ontbinding worden voorzieningen getroffen voor de noodzakelijke bescherming van kinderen, uitsluitend op basis van hun eigen belangen. Tenslotte stelt het vijfde lid dat de wet gelijke rechten voor buiten het huwelijk geboren kinderen en binnen het huwelijk geboren kinderen erkent.

Het recht op de eerbiediging van zijn/haar privé- en gezinsleven – In Suriname heeft ook eenieder recht op de eerbiediging van zijn/haar privé- en gezinsleven. Dit recht is eenieder verbindend, dus het geldt ook voor LGBTQ-personen en relaties. Het is verankerd in artikel 17 BUPO dat in het eerste lid stelt dat niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam. En het tweede lid dat stelt dat eenieder recht heeft op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting. Ook artikel 11 AVRМ heeft dat recht verankerd in het eerste lid dat stelt dat eenieder recht heeft op eerbiediging van zijn eer en erkenning van zijn waardigheid. En in het tweede lid dat stelt dat niemand mag worden blootgesteld aan willekeurige of beledigende inmenging in zijn privéleven, zijn gezin, zijn huis of zijn correspondentie, of van onwettige aanvallen op zijn eer of reputatie. Tenslotte het derde lid dat stelt dat eenieder recht heeft op bescherming door de wet tegen zodanig ingrijpen of aanvallen. De Grondwet erkent dit recht ook in artikel 17. In het eerste lid wordt erkend dat eenieder recht heeft op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn gezin, zijn woning en van zijn eer en goede naam. Het tweede lid stelt dat in niemands woning tegen zijn wil mag worden binnengetreten dan op last van een macht die tot het geven van die last bij wet bevoegd is verklaard en met inachtneming van de bij wet voorgeschreven normen. En het derde lid stelt dat het brief-, telefoon- en telegraafgeheim onschendbaar is, behalve in gevallen bij wet bepaald.

III.3.2. Adoptie

Beperkend en/of uitsluitingseffect van artikel 342 lid 1 – Artikel 342k lid 1 en artikel 342m lid 1 sub c BW geven alleen echt)paren het recht om de adoptie van een kind aan te vragen. Dit recht komt op basis van de wet niet elk echtpaar onvoorwaardelijk en gelijk toe. Gelezen in samenhang met artikel 80 BW hebben LGBTQ-echtparen van geldige buitenlandse huwelijken geen recht op adopteren. Ook de praktijk waarbij buitenlandse akten van huwelijken tussen partners van hetzelfde geslacht niet (behoorlijk) worden geregistreerd door het CBB, maakt het voldoen aan het huwelijksvereiste onmogelijk. Een ander wettelijk uitsluitingseffect van echt)paren van hetzelfde geslacht vloeit voort uit artikel 342l lid 1 onder d BW. Deze bepaling vereist voor inwilliging van de aangevraagde adoptie dat de man niet ouder is dan vijftig en de vrouw niet meer dan veertig jaar in leeftijd verschilt van het kind.

Geen verband tussen beperking en welzijnsbelang van kind bij adoptie – Het enige belang dat met kinderadoptie wordt gediend is het welzijn van het kind, zo valt af te leiden uit artikel 342l BW. Het eerste lid onder a van dat artikel stelt dat een adoptieverzoek alleen ingewilligd kan worden als de gevraagde adoptie kennelijk in het belang van het te adopteren kind is. Op basis van dit expliciete kind-gerelateerde belang is er geen legitieme grond om de wettelijke mogelijkheid tot kinderadoptie te beperken tot alleen echtgenoten van het tegenovergestelde geslacht. De uitsluiting van echtgenoten van hetzelfde geslacht is zonder meer discriminatoir en een oneerlijke behandeling van LGBTQ-personen op basis van seksuele geaardheid.

Afwijkingen via de rechtspraak – De rechtspraak heeft afhankelijk van de omstandigheden van het geval, in het belang van de minderjarige, het leeftijdsverschil opzijgezet. Dit onder voorwaarden dat aan alle overige wettelijk vereisten is voldaan. Volgens Audrey Tjong A Sie¹¹¹, heeft de rechtspraak behalve ten aanzien van het leeftijdsverschil ook het adoptieverzoek van een alleenstaande vrouw toegewezen. Daarmee heeft de rechtspraak ook een uitzondering gemaakt op het huwelijksvereiste. De betreffende uitspraak is nog niet gepubliceerd op de website 'Rechtspraak Suriname'¹¹², waardoor er niet expliciet naar verwezen kan worden. Op deze informatie zal bij nader onderzoek ingegaan dienen te worden.

Het leeftijdsverschilvereiste – Verwezen wordt naar de uitspraak van 12 juli 2004 in de zaak AR-034856. In rechtsoverweging 3.2 overweegt de kantonrechter dat het vaststaat dat aan de voorwaarde voor adoptie vermeld in artikel 342 L Lid I sub d BW niet is voldaan. Het leeftijdsverschil tussen [kind] en [adoptant sub A], de vrouw, bedraagt immers meer dan veertig jaar. Daarom dient de vraag beantwoord te worden of dit leeftijdsverschil in het onderhavige geval een beletsel voor adoptie moet zijn. De kantonrechter geeft daarbij de achterliggende gedachte van een te stellen leeftijdsvoorwaarde aan. Die is, dat het adoptiegezin een waardig pedagogisch verantwoord substituut moet zijn voor het natuurlijk gezin. In rechtsoverweging 3.3 vervolgt de kantonrechter met het oordeel dat de omstandigheden van het onderhavige

¹¹¹ Mr. Audrey Tjong A Sie, advocaat, is lid van de Surinaamse Orde van Advocaten.

¹¹² <https://rechtspraak.sr>

geval aanleiding zijn om af te wijken van de wettelijke regel dat er een maximaal leeftijdsverschil (voor de vrouw) van veertig jaar dient te zijn. Bij adoptie staat voorop dat deze slechts kan worden uitgesproken indien het in het kennelijk belang van het kind is. Bedacht moet worden dat de wet de mogelijkheid van adoptie in het leven heeft geroepen in het belang van de te adopteren minderjarige en de aan adoptie gestelde voorwaarden zullen datzelfde belang dienen. Naar het oordeel van de kantonrechter heeft de wetgever een verschil in leeftijd tussen één der adoptanten en de adoptandus binnen bepaalde grenzen noodzakelijk geacht, aangezien die grenzen uiteraard ergens gesteld moesten worden. Daarin steekt een zekere willekeurigheid die in gevallen waar daartoe een klemmende reden bestaat, aanleiding kan geven deze regel buiten werking te stellen in het concrete geval. Bij een mogelijk verschil van interpretatie van de desbetreffende wetsbepaling in de geest van de wet, dient echter in het belang van de adoptandus de ruimst mogelijke interpretatie als de juiste te worden aanvaard. Uiteraard moet wel aan alle andere voorwaarden zijn voldaan (Vgl. Hoge Raad 30 juni 2000, NJ 2001#103).

De bestendige lijn – Dat er ten aanzien van het leeftijdsvereiste een bestendige lijn is ontstaan in de rechtspraak kan worden afgeleid uit de uitspraak van 24 oktober 2011 in de zaak AR-104755. In deze zaak heeft de kantonrechter herhaald het overwogene in de uitspraak van 12 juli 2004 in de zaak AR-034856. De kantonrechter overwoog dat het leeftijdsverschil tussen de adoptiemoeder en het kind minimaal 18 en maximaal veertig 40 jaar moet bedragen. Dat dit vereiste – zoals voorgeschreven door het Surinaams Burgerlijk Wetboek – het belang dient van de minderjarige. Echter, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, moet in het belang van de minderjarige, het vereiste van het leeftijdsverschil opzijgezet te worden. Wel zal aan alle overige wettelijke formaliteiten vereisten moeten zijn voldaan. (Artikel 342 lid 1-d SBW) SJB 2012/1.

Betekenis rechtspraak – De belichte jurisprudentie betreft hier uitzonderingen op het leeftijdsvereiste. Daarmee is het vereiste van een man-vrouw huwelijk, en dus het beletsel voor een gehuwd stel – niet bestaande uit een man en vrouw – niet weggemaakt. Hetzelfde argument zal gelden voor de uitzondering die gemaakt blijkt te zijn voor de alleenstaande vrouw. Eveneens is het belangrijk om zich te realiseren dat het om uitspraken gaat in concrete (individuele) gevallen. Op de aanspraken die voortvloeien uit de uitspraken kunnen alleen de betrokken partijen in die betreffende zaken een beroep doen. Anderen (derden) kunnen dat niet.

III.3.3. Partnerschappen

Introductie seksneutrale partnerschap – Het seksneutrale partnerschap is in 2014 geïntroduceerd via de Wet Algemeen Pensioen 2014 en overgenomen in de Wet Nationale Basiszorgverzekering 2014 en vervolgens in de Huurwet Woonruimte 2020. De sociale zekerheden opgenomen in deze wetten zijn vanwege het seksneutrale partnerschapsvereiste beter gegarandeerd voor LGBTQ-partners. Uit de Wet Algemeen Pensioen is duidelijk af te leiden dat het seksneutrale partnerschap bewust als alternatieve samenlevingsvorm is geïntroduceerd. Het beoogt bescherming te bieden aan partners die om welke reden dan ook geen huwelijk kunnen of willen sluiten, maar wel

kunnen voldoen aan de voorwaarden van de duurzame gemeenschappelijke huishouding van artikel 1 sub d, Wet Algemeen Pensioen 2014.

Definitie duurzame gemeenschappelijke huishouding – Artikel 1 sub d, Wet Algemeen Pensioen 2014 stelt dat een duurzame gemeenschappelijke huishouding een huishouding is die niet voortvloeit uit een huwelijk, tussen personen die niet nader gedefinieerd zijn door hun gender. Het moet een gemeenschappelijke huishouding zijn met een duur van minimaal vijf jaren vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en vóór het overlijden van een deelnemer. En het partnerschap moet aangetoond kunnen worden door een rechtsgeldig notarieel opgemaakt samenlevingscontract, die in het Centrale Bevolkingsregister geregistreerd moet zijn.

Duurzame gemeenschappelijke huishouding gelijkgesteld aan huwelijk – De memorie van toelichting bij artikel 1 Wet Algemeen Pensioen 2014 ¹¹³ geeft aan dat specifiek voor de uitvoering van deze wet het noodzakelijk is een bijzondere omschrijving te geven van de gebruikte begrippen. Deze begrippen kunnen voor de toepassing van deze wet een andere betekenis hebben dan gangbaar is of bekend is in andere regelingen. Het onderhouden van een duurzame gemeenschappelijke huishouding (artikel 1, sub d) is in deze wet gelijkgesteld aan het huwelijk. De verklaring hiervoor is dat deze wet rechten voor de deelnemer en de nabestaanden schept. Om die rechten geldend te kunnen maken moet het daartoe strekkende bewijs onbetwistbaar zijn. Deze wet beoogt heel nadrukkelijk de partner (zie artikel 1 sub g) van de deelnemer te voorzien van de noodzakelijke rechtsbescherming. Daarom is ervoor gekozen om deze samenlevingsvorm stevig in de wet te verankeren. Ten aanzien van de registratie van het samenlevingscontract in het Centrale Bevolkingsregister worden door de Minister van Binnenlandse Zaken nadere regels gesteld. Er moet wel aan beide voorwaarden, het hebben van een samenlevingsovereenkomst en ingeschreven zijn op hetzelfde adres, worden voldaan. Door de periode op vijf jaar te bepalen, is aansluiting gezocht bij de bepaling dat een deelnemer aanspraak kan maken op pensioen indien hij tenminste vijf jaren premie heeft betaald. Opgemerkt dient te worden dat er geen (publieke) informatie beschikbaar is, waaruit blijkt dat de registratie van de samenlevingsovereenkomst in het Centrale Bevolkingsregister mogelijk is.

III.4. Mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk

BUPO het recht op vrijwaring van een discriminatoire behandeling – Eenieder in Suriname heeft recht op vrijwaring van een discriminatoire behandeling. Dit recht vloeit voort uit artikel 26 BUPO dat de aanspraak op gelijke bescherming tegen discriminatie bevat. Het stelt dat allen gelijk zijn voor de wet en zonder discriminatie aanspraak hebben op gelijke bescherming door de wet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard dan ook en garandeert eenieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie op welke grond ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst,

¹¹³ WET van 9 september 2014, houdende regels over de levering van een algemeen pensioenregeling (Wet Algemeen Pensioen 2014), S.B. 2014 no 113. P. 24.

https://www.dna.sr/media/78060/SB_2014__no_113_Wet_Algemeen_Pensioen_2014.pdf

politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.

AVRM het recht op vrijwaring van een discriminatoire behandeling – Ook artikel 1 AVRM bevat het recht op non-discriminatie. In het eerste lid wordt gesteld dat de Staten die partij zijn bij dit Verdrag zich ertoe verbinden de hierin erkende rechten en vrijheden te eerbiedigen en alle personen die onder hun rechtsmacht vallen de vrije en volledige uitoefening van die rechten en vrijheden te verzekeren, zonder enige discriminatie op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, religie, politieke of andere mening, nationale of sociale afkomst, economische status, geboorte of enige andere sociale toestand. En stelt het tweede lid dat voor de toepassing van dit Verdrag "persoon" ieder menselijk wezen betekent.

Grondwet het recht op vrijwaring van een discriminatoire behandeling – Vervolgens is het recht op non-discriminatie opgenomen in artikel 8 Gw. Het eerste lid erkent dat allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden gelijke aanspraak hebben op bescherming van persoon en goederen. En het tweede lid stelt dat niemand op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd mag worden.

Huwelijks- en adoptiebepalingen strijdig met discriminatieverbod – De huwelijks- en adoptiebepalingen van het BW kennen het recht om te huwen en een kind te adopteren direct en indirect alleen toe aan partners van het tegenovergestelde geslacht. Daarmee sluiten zij LGBTQ-personen uit van het huwelijk en het recht om een kind te adopteren. Daardoor zijn de huwelijks- en adoptiebepalingen onverenigbaar met het recht op non-discriminatie. Ook het minimumvereiste van een samenlevingscontract van vijf jaar in artikel 1 sub d Wet Algemeen Pensioen 2014 is discriminatoir. Dit vereiste geldt namelijk niet in geval van een huwelijk.

Het recht op de eerbiediging van zijn/haar privé- en gezinsleven – De actuele rechtstoestand met betrekking tot LGBTQ-personen is dat dit recht hen niet volledig wordt toegekend. Door het niet wettelijk erkennen van niet-heteroseksuele gezinsvormen, worden met name LGBTQ-gezinssituaties het optimaal genot van het recht op de eerbiediging van zijn/haar privé- en gezinsleven onthouden.

Toegang tot instellingen, zoals CBB, niet gegarandeerd voor niet-heteroseksuele paren – Met de belemmering die het CBB ervaart vanwege de huwelijkswetgeving, in het bijzonder artikel 80 BW, om rechtsgeldige gesloten huwelijken gesloten in het buitenland tussen partners van hetzelfde geslacht te erkennen en dientengevolge weigerachtig blijft om die huwelijksakten op een correcte wijze in te schrijven in de daartoe bestemde openbare registers van de burgerlijke stand, faalt de Staat in het nakomen van de verdragsverplichting om het wettelijk kader te bieden dat het recht op eerbiediging van het privéleven en van het familie- en gezinsleven waarborgt tegen schendingen.

Het recht op het huwen en het stichten van een gezin – De huwelijks- en adoptiebepalingen van het BW die het recht om te huwen en een kind te adopteren alleen toekennen aan partners van het tegenovergestelde geslacht en daarmee LGBTQ-personen uitsluiten van het huwelijk en het recht om een kind te adopteren, zijn duidelijk onverenigbaar met het recht op het huwen en het stichten van een gezin. De huwelijkswetgeving, in bijzonder artikel 80 BW, ontnemt LGBTQ-partners namelijk de autonomie keuze voor het aangaan van een formele (huwelijkse) duurzame relatie.

III.5. Tussenconclusies

Nationale huwelijkswetgeving erkent uitsluitend heteroseksuele huwelijksgemeenschappen – In Suriname kunnen LGBTQ-partners op basis van de nationale wetgeving geen wettelijk huwelijk sluiten. Dat recht is uitsluitend toegekend aan partners van tegenovergesteld geslacht. Het verdragenrecht behoort tot het geldend recht van Suriname en kent op gelijke voet het huwelijk tussen partners van tegenover geslacht en die van hetzelfde geslacht toe. Ook worden buitenlandse huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht niet door CBB erkend.

Nationale huwelijkswetgeving heeft een beperkend dan wel uitsluitingseffect op het adoptierecht van LGBTQ-personen – LGBTQ-partners kunnen vanwege de huwelijk-gerelateerde vereisten geen kinderen adopteren in Suriname.

Duurzame partnerschappen zijn wettelijk erkend in drie situaties van sociale zekerheid – Het wettelijk erkende partnerschap als samenlevingsvorm, buiten het huwelijk, is in Suriname beperkt tot drie sociale zekerheden. Het partnerschap is sekseneutraal en daardoor kunnen ook LGBTQ-partnerschappen die voldoen aan het duurzaamheidsvereiste een beroep doen op de sociale zekerheden.

IV. Het politierecht

In dit hoofdstuk van het rapport wordt gefocust op het politierecht van Suriname. Nagegaan wordt hoe het Surinaams politierecht, met name het politiehandvest inzake politie en politieoptreden, zich verhouden tot de natuurlijke personen die zich LGBTQ identificeren en rechtspersonen actief op LGBTQ-vraagstukken. Deze analyse vindt plaats op basis van een mensenrechtenbenadering.

IV.1. Beknopte omschrijving politierecht

Juridische karakteristieken van de politie – De politie is de sterke arm van de overheid. Uitsluitend de politie heeft de bevoegdheid om, als andere middelen falen, overheidshandelen met gepast geweld af te dwingen. Dat is haar geweldsmonopolie. De politieorganisatie is hiërarchisch ingericht, met rangen van adspirant (student) tot eerste hoofdcommissaris (de korpschef). Op straat bezit de politie een grote discretionaire ruimte. Dat is de ruimte voor politiemensen op straat om hun eigen inzicht te volgen en zelfstandig te beslissen over bijvoorbeeld het opmaken van een proces-verbaal – uiteraard binnen de kaders van wetten en richtlijnen. De politie handhaaft de bestaande rechtsorde. Aldus is zij behoudend, in die zin dat de politie toeziet op het naleven van wet- en regelgeving om een geordende samenleving te kunnen garanderen.¹¹⁴

Grondwettelijke grondslag Korps Politie Suriname – In Suriname is het Korps Politie Suriname (KPS) een constitutioneel orgaan, dat zijn bijzondere positie ontleent aan artikel 178 Gw. Verder is de taakstelling van het KPS vastgelegd in de artikelen 5 en 6 van het Politie Handvest (G.B. 1971, no 70) houdende regelen omtrent de politie in Suriname.

Visie en missie Korps Politie Suriname – De visie van het KPS is dat hij een werkklimaat heeft dat gekenmerkt wordt door teamspirit collegialiteit en open communicatie, waarin de medewerkers voortdurend in staat worden gesteld hun potentie volledig te ontplooiën onder inspirerend leiderschap. Ook dat het continu kwalitatief goede politiezorg levert, optimaal gebruik maakt van hoogwaardige technologieën en regelmatig verantwoording aflegt aan de samenleving. En tenslotte dat het effectieve samenwerkingsverbanden aangaat. Op basis van zijn visie heeft het KPS als missie dat hij als een constitutionele organisatie de totale gemeenschap dient en beschermt.¹¹⁵

Kernwaarden uitvoering missie Korps Politie Suriname – De uitvoering van zijn missie en taakstelling doet het KPS met inachtneming van kernwaarden. Tot die kernwaarden behoren de bescherming van de rechtsstaat. Verder integriteit, ethiek, klantgericht- en klantvriendelijkheid. De laatste kernwaarde is dat het KPS functioneert als een professionele arbeidsorganisatie.¹¹⁶

¹¹⁴ M. Bolhuis, Y Schoenmakers en G. Beijers, *Actoren in de strafrechtspleging*, vierde druk, Den Haag: Boom criminologie 2020, p. 15

¹¹⁵ Het Korps Politie Suriname, <https://politie.sr/over-de-politie/>

¹¹⁶ Het Korps Politie Suriname, <https://politie.sr/over-de-politie/>

IV.2. Korte weergave ontwikkelingen

Wettelijke regulering van de politie – Relevante wetsproducten op een tijdlijn uitgezet geven de volgende ontwikkeling weer. In 1911 werd met de introductie van het Wetboek van Strafrecht voor Suriname de veldpolitie geïntroduceerd.¹¹⁷ Titel VII van het wetboek handelt in de artikelen 542 tot en met 546 over de overtredingen die betrekking hebben op de veldpolitie. Met de vaststelling van een Politiestrafwet in 1915¹¹⁸ vond er een verruiming plaats van de wettelijke basis van het politieel optreden. Het Politiehandvest van 1971¹¹⁹, introduceerde met de regelen omtrent de politie in Suriname in artikel 4, het huidige Korps Politie Suriname.

IV.3. Overzicht toepasselijk politierecht

Rechtspositie politieambtenaren in het Politiehandvest – Ten aanzien van LGBTQ-politieambtenaren is het Politiehandvest van belang. Aandacht wordt geschonken aan het vierde hoofdstuk van het Politiehandvest, rechtspositie van ambtenaren van politie. Titel I, rechten en plichten, regelt in artikel 32, Commissie voor overleg, dat de algemene regelen omtrent de rechtspositie van landsdienaren¹²⁰ mede van toepassing zijn op de ambtenaren van politie, voor zover daarvan niet bij deze wet uitdrukkelijk is afgeweken.

Aanstelling van een politieambtenaar – Artikel 12 Personeelswet, regelende de aanstelling in het algemeen, stelt in het eerste lid dat aan de aanstelling van een ambtenaar, volgens regelen bij staatsbesluit te stellen en behoudens de daarbij te bepalen uitzonderingen, een geneeskundig onderzoek voorafgaat. Het tweede lid stelt dat een aanstelling van een persoon slechts mogelijk is als die de leeftijd van achttien jaar bereikt heeft en niet bij een geneeskundig onderzoek als bedoeld in het eerste lid lichamelijk ongeschikt is bevonden. Verder moet die persoon voldoen aan de wettelijke eisen van benoembaarheid in de door hem/haar te vervullen functie.

Goed werkklimaat voor de politieambtenaar – Artikel 32 Personeelswet, gelezen in samenhang met artikel 12 Personeelswet en geplaatst in de context van de visie van het KPS, creëert een goed werkklimaat voor de LGBTQ-politieambtenaar. Het onderzoek voor dit rapport heeft geen rapportages of klachten gevonden van LGBTQ-politieambtenaren die vanwege hun seksuele oriëntatie door het KPS onvoldoende werden geacommodeerd in de ontplooiing van hun ambities en potentieel. Evenmin zijn er klachten of rapportages gevonden over een negatief werkklimaat vanwege geringe teamspirit, collegialiteit en open communicatie wegens uitsluiting op grond van de seksuele oriëntatie.

¹¹⁷ WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 111. <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

¹¹⁸ WET van 29 november 1915, tot vaststelling van een Politiestrafwet, G.B. 1915 no 77. <http://www.dna.sr/media/19240/Politiestrafwet.pdf>

¹¹⁹ WET van 17 april 1971, houdende regelen omtrent de politie in Suriname (Politiehandvest), G.B. 1971 no 70. http://www.dna.sr/media/15982/politie_handvest.pdf

¹²⁰ WET van 31 december 1962, houdende regelen omtrent de rechtstoestand van de landsdienaren en hun aanspraken op verloven, verlofsbezoldigingen en wachtgelden (Personeelswet), G.B. 1962 no 195. <https://dna.sr/media/15979/Personeelswet.pdf>

Taakomschrijving van de politie – De taakomschrijving is geregeld in Titel I van het Politiehandvest. Artikel 5, handelende over de algemene politietaak, stelt in het eerste lid onder a, dat de politie in het algemeen tot taak heeft om te zorgen voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid, het voorkomen van inbreuken daarop en de bescherming van personen en goederen.

Bevoegdheden van de politie – In Titel III van het Politiehandvest zijn de bevoegdheden van de politie geregeld. Artikel 11 stelt over de bevoegdheden ten aanzien van personen en zaken in het eerste lid onder a, dat tot de bevoegdheden van de politie behoort, onverminderd hetgeen daaromtrent in het Wetboek van Strafvordering en ander wettelijke regelingen is bepaald, het verwijderen van personen van de openbare weg of andere voor het publiek toegankelijke plaatsen, indien die personen aldaar een gevaar voor hun eigen veiligheid of voor die van anderen opleveren, dan wel de openbare orde verstoren.

Artikel 65 van de Politiestrafwet is discriminatoir – Hoofdstuk V Politiestrafwet handelt over overtredingen van plaatselijke politie. Artikel 65 van de Politiestrafwet bepaalt dat een vrouw wordt gestraft met een geldboete van ten hoogste vijftig gulden of hechtenis van ten hoogste veertien dagen, als zij op de stoep, of in de deur van een tapperij, bierhuis of ander voor het publiek toegankelijk huis, waar men gelagen zet, postvat, of zich binnen dergelijke inrichting bevindende, door enigerlei houding of vertoning opzettelijk de aandacht der voorbijgangers tot zich trekt. Die strafdreiging geldt ook als een vrouw op de openbare weg, vóór of in de nabijheid van een der onder a bedoelde inrichtingen of op een hoek van een straat of steeg waarin zodanige inrichting gevestigd is, stil staat of zich aldaar heen en weer beweegt, nadat haar door een ambtenaar of beambte van politie gelast is zich te verwijderen.

Artikel 66 van de Politiestrafwet is discriminatoir – Vervolgens bepaalt artikel 66 dat een vrouw die bekend staat vanwege onzedelijk gedrag met een geldboete van ten hoogste honderd gulden of hechtenis van ten hoogste een maand wordt gestraft als zij op de openbare weg of op plaatsen van de openbare weg af, zichtbaar, door enigerlei houding of vertoning opzettelijk de aandacht der voorbijgangers tot zich trekt.

Toepassing verstoring van de openbare orde op LGBTQ-straatsekswerkers – Op LGBTQ-straatsekswerkers past de politie regelmatig de artikelen 65 en 66 van de Politiestrafwet en de artikelen 5 en 11 van het Politiehandvest toe. LGBTQ-straatsekswerkers worden vrijwel uitsluitend op grond van verstoring van de openbare orde aangehouden. Omdat sekswerk in clubs, behalve het optreden als pooier,¹²¹ is gereguleerd via bijvoorbeeld gezondheids- en vergunningsregels, maar niet strafrechtelijk is verboden, is alleen straatsekswerk, door vrouwen, vanwege de Politiestrafwet illegaal. De criminele benadering van straatsekswerkers maakt hen kwetsbaar voor allerlei vormen van mishandeling door pooiers, klanten en zelfs politie. Straatsekswerkers vertelden te zijn beroofd, verkracht en/of geslagen. De illegaliteit van

¹²¹ Artikel 306 van de WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (GB 1911 no.1, laatstelijk gewijzigd bij SB 2012 no.70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, (SB 2015 no. 44) p. 145. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

sekswerkactiviteiten heeft ook invloed op het vermogen van sekswerkers om zich te beschermen tegen ziekten, aangezien hun illegale ontmoetingen snel plaatsvinden waardoor er weinig tot geen ruimte is voor onderhandelingen over veilige seks.¹²²

Doel vereniging strijdig met de openbare orde – Hoofdstuk V Politiestrafwet, over overtredingen van plaatselijke politie, regelt in artikel 48 dat een vereniging als strijdig met de openbare orde wordt verboden, als deze ten doel heeft, ongehoorzaamheid aan of overtreding van een algemene wet, aanranding of bederf der goede zeden en/of stoornis in de uitoefening van rechten van wie het ook zij. Dit artikel stemt overeen met de negende titel van het BW dat in de artikelen 1665 tot en met 1684 handelt over zedelijke lichamen. Dit onderzoek heeft geen gevallen kunnen identificeren van LGBTQ-rechtspersonen die op basis van deze wettelijke bepalingen oprichtingsproblemen hebben ondervonden. Vastgesteld mag worden dat LGBTQ-thema's niet als strijdig met de openbare orde, dan wel als onzedelijk worden gekwalificeerd.

IV.4. Mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk

Mensenrechten onder druk – Bij het handhaven van de brede en subjectieve begrippen 'openbare orde' en 'goede zeden', staan met name de volgende mensenrechten onder druk.

- Het recht op gezondheid, in het bijzonder seksuele en reproductieve gezondheidsrechten (artikel 36 Gw).
- Het recht op fysieke, psychische en morele integriteit (artikel 9 lid 1 Gw).
- Het recht om niet onderworpen te worden aan foltering, vernederende of onmenselijke behandeling of straf (artikel 9 lid 2 Gw).
- Het recht op de persoonlijke vrijheid en veiligheid (artikel 16 Gw).

De taak van de politie kan conflicteren met mensenrechten – De taak van de politie om de openbare orde en de inwendige veiligheid te handhaven, inbreuken daarop te voorkomen en personen en goederen te beschermen, kan onder omstandigheden conflicteren met grondrechten. Specifiek wordt verwezen naar de Politiestrafwet en het Politiehandvest die de openbare orde koppelen aan de goede zeden.

Grondwettelijke eisen voor het beperken van mensenrechten op grond van bijvoorbeeld openbare orde – Artikel 23 Gw is heel duidelijk over het beperken van grondrechten om redenen van met name de openbare orde en de goede zeden. Die beperkingen dienen, afhankelijk van de situatie, voor een bepaalde periode van kracht te zijn. Verder dient die beperking met een formele wet, van de regering en het parlement, te worden afgekondigd met inachtneming van de ter zake geldende internationale bepalingen.

Verhoogd risico dat via seksualiteit mensenrechten van LGBTQ-personen worden beperkt in naam van de openbare orde en goede zeden – Omdat seksualiteit inherent

¹²² PAREA, Stichting Lobi Health Center en Women's Rights Centre, Stakeholders' contributions to the 39th session of the Universal Periodic Review (UPR) working group of the Human Rights Council in the occasion of the upcoming review of the Republic of Suriname, November 2021. p. 7

is aan LGBTQ, openbare orde en vraagstukken van goede zeden, kan de toepassing van de artikelen 65 en 66 van de Politiestrafwet en van artikelen 5 en 11 van het Politiehandvest grondrechten van LGBTQ-personen beperken.

IV.5. Tussenconclusies

Rechten van LGBTQ-politieambtenaar in theorie niet onder druk in het politierecht

– Het politierecht, met name de Politiestrafwet en het Politiehandvest, hebben in theorie geen negatief effect op de mensenrechtensituatie van de LGBTQ-politieambtenaar. Dit onderzoek heeft geen geregistreerde gevallen van mensenrechtenschendingen van LGBTQ-politieambtenaren geïdentificeerd. Dat wil echter niet zeggen dat er geen gevallen van mensenrechtenschendingen zijn. Evenmin is het uitgesloten dat er in de toekomst wel geregistreerde gevallen van schendingen zich kunnen voordoen bij de toepassing van de Politiestrafwet en het Politiehandvest.

Rechten van LGBTQ-burgers in theorie wel onder druk in het politierecht – Ten aanzien van burgers, met name LGBTQ-straatsekswerkers, zijn er wel meldingen van mensenrechtenschendingen bij de toepassing van de artikelen 65 en 66 van de Politiestrafwet en van artikelen 5 en 11 van het Politiehandvest.

Strijdigheid toepassing Politiestrafwet en Politiehandvest met artikel 23 Gw – Ook kan geconcludeerd worden dat de artikelen 65 en 66 van de Politiestrafwet en van artikelen 5 en 11 van het Politiehandvest een algemeen beperkend effect hebben. Het zonder meer toepassen van deze artikelen kan strijdigheid opleveren met artikel 23 Gw.

V. Het militair recht

In dit hoofdstuk van het rapport wordt gefocust op het militair recht van Suriname, in het bijzonder militaire diensten en militair optreden. Nagegaan wordt hoe het Surinaams militair recht natuurlijke personen die zich LGBTQ identificeren en rechtspersonen actief op LGBTQ-vraagstukken benadert. Deze analyse vindt plaats op basis van een mensenrechtenbenadering.

V.1. Beknopte omschrijving militair recht

Karakteristieken Surinaams militair recht – Het Surinaams militair recht omvat de wet- en regelgeving die betrekking heeft op militairen. De gebieden die het Surinaams militair recht regelt zijn de inrichting, taakomschrijving en organisatie van het Nationaal Leger, de dienstplicht en de rechtspositie van militairen, het militair tuchtrecht, het militair strafrecht en de militaire strafrechtpleging. Geen van die wet- en regelgeving heeft expliciete LGBTQ-gerelateerde bepalingen. Desondanks zal nagegaan worden of er bepalingen zijn die een specifiek effect kunnen hebben op de militair of burger die zich als LGBTQ-persoon identificeert.

V.2. Korte weergave ontwikkelingen

Historische context Surinaams militair recht – Suriname verkreeg autonomie, zelfbestuur, met het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden van 8 februari 1954. Daarbij werd bepaald dat de defensie van het land, de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van Suriname, een koninkrijksaangelegenheid was. Suriname had daardoor geen eigen vrije beschikking over een leger of vloot. De troepenmacht bleef onder de bevoegdheden van het ministerie van Defensie van het Koninkrijk, zie daarover de artikelen 30-35 en 126-129 van het Statuut van 8 februari 1954 en de Defensiewet voor Suriname van 29 maart 1959. De militaire organisatie die op 11 augustus 1959 tot stand kwam is met enkele kleine wijzigingen en verschuivingen tot de onafhankelijkheid dezelfde gebleven. In 1975 nam de Surinaamse krijgsmacht (S.K.M.) de taken van de troepenmacht over en werd deze opgeheven.¹²³

Dienstplicht, Nationaal Leger, rechtspositie militairen, militair strafrecht en militaire strafrechtpleging – Nog voor de onafhankelijkheid werd de Wet van 7 oktober 1970, tot regeling van de Dienstplicht in Suriname afgekondigd. De Dienstplichtwet heeft volwaardig gegolden tot de afkondiging van de Wet van 27 mei 1996, houdende regelen met betrekking tot de inrichting, taakomschrijving en organisatie van het Nationaal Leger en de Wet van 17 mei 1996, houdende regelen omtrent de rechtspositie van militairen. Met de onafhankelijkheid werden de Wet van 24 november 1975, houdende vaststelling van regelen met betrekking tot het Militair Strafrecht en de Wet van 24 november 1975, houdende vaststelling van regelen met betrekking tot de Militaire Strafrechtspleging, afgekondigd.

¹²³ Nationaal Archief, Den Haag, Troepenmacht in Suriname, nummer toegang 2.13.63, inventarisnummer D23341, p. 8

Thema seksuele oriëntatie afwezig in Surinaams militair recht – Het thema seksuele oriëntatie heeft nooit onderdeel uitgemaakt van de rechtsontwikkelingen op het gebied van het militair recht. Dat het militair recht legitieme LGBTQ-vraagstukken verzwijgt, maakt het zeer aannemelijk dat de verschillende wet- en regelgeving-instrumenten, die vervallen verklaarde en geldende, vanuit heteronormperspectief ontwikkeld zijn.

V.3. Overzicht toepasselijk militair recht

Wet Nationaal Leger – In de Wet Nationaal Leger (WNL)¹²⁴ worden de zaken met betrekking tot de inrichting, de taakomschrijving en de organisatie van het Nationaal Leger geregeld. In hoofdstuk 4 van de WNL wordt de inrichting van het Nationaal Leger geregeld. Artikel 6 geeft in het eerste lid aan dat het Leger bestaat uit vrijwillig dienende militairen en eventueel dienstplichtige militairen. Volgens het tweede lid bestaat de groep vrijwillig dienenden uit beroepsmilitairen en uit hoofde van een arbeidsovereenkomst dienende militairen. Verder geeft artikel 7 in het eerste lid aan dat het Leger krijgsmachtdelen heeft. Die zijn de landmacht, de marine, de luchtmacht en de zelfstandige onderdelen. Die onderdelen zijn de militaire politie en het reservistenkorps, elk onder eigen commando. Het tweede lid stelt dat er bij Staatsbesluit nadere regelingen worden getroffen met betrekking tot de inrichting, organisatie en het functioneren van het Leger.

Bijstand verlenen aan de politie bijzondere taak Nationaal Leger – De taakomschrijving is in hoofdstuk 2 WNL geregeld. Volgens artikel 2 is de taak van het Leger de verdediging van de soevereiniteit en de territoriale integriteit van Suriname tegen buitenlandse gewapende militaire agressie. Artikel 3 kent ook bijzondere taken toe aan het Leger buiten de militaire gebouwen en terreinen. Relevant voor dit rapport is de bijzondere taak opgenomen in het eerste lid onder b van artikel 3, namelijk het verlenen van bijstand aan de politie, ingeval zulks ter handhaving van de inwendige veiligheid of de openbare orde door het bevoegde gezag noodzakelijk wordt geacht. Artikel 13 regelt dat het Leger buiten de in artikel 3 lid 1 genoemde taken geen activiteiten buiten militaire gebouwen en terreinen onderneemt, tenzij de Minister daarvoor toestemming geeft.

Organisatie Nationaal Leger – Over de organisatie van het Nationaal Leger regelt het eerste lid van artikel 4 dat de Opperbevelhebber het hoogste gezag heeft over het Leger. Artikel 5 eerste lid geeft aan dat onder de Opperbevelhebber een Bevelhebber is. Het derde lid regelt dat er onder de Bevelhebber een plaatsvervangend bevelhebber is en een chef van de staf. Ook zijn er commandanten van de landmacht, marine, luchtmacht, militaire politie en van het reservistenkorps.

Dienstplicht uitsluitend voor mannelijke personen – De Dienstplichtwet¹²⁵ reguleert zaken rond de dienstplicht in Suriname. Relevant voor dit rapport is artikel 2. Volgens dat

¹²⁴ WET van 27 mei 1996, houdende regelen met betrekking tot de inrichting, taakomschrijving en organisatie van het Nationaal Leger (Wet Nationaal Leger) (S.B. 1996 no. 27). https://dna.sr/media/17742/wet_nationaal_leger.pdf

¹²⁵ WET van 7 oktober 1970, tot regeling van de Dienstplicht in Suriname. (Dienstplichtwet) (G.B. 1970 no. 98), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij G.B. 1972 no. 46, G.B. 1974 no. 76, G.B. 1975 no. 75. <https://dna.sr/media/17730/dienstplichtwet.pdf>

artikel kunnen uitsluitend mannelijke personen zich inschrijven voor de dienstplicht. Uit de zinsnede ‘eventueel dienstplichtige militairen’ in artikel 6 lid 1 WNL, blijkt dat de dienstplicht in Suriname niet definitief is afgeschaft, maar opgeschort. Die interpretatie komt overeen met de verklaring van Kolonel Justus Hew A Kee dat de dienstplicht facultatief gesteld is in 1996. Dat houdt in dat de dienstplicht niet is afgeschaft, maar als de regering die weer wil effectueren zij toestemming behoeft van De Nationale Assemblée.¹²⁶

Wet rechtspositie militairen – De Wet rechtspositie militairen¹²⁷ reguleert de rechtspositie van militair personeel. Uit de wet blijkt dat, hoewel de rechtspositie van militairen een bijzondere is, deze ingebed is in de personeelswet.¹²⁸ Voor dit rapport is van belang hoofdstuk II over de arbeidsovereenkomst en de aanstelling. Relevant zijn artikel 9 dat de voorwaarden bevat waaraan voldaan moet zijn voor het aangaan van een rechtsgeldige arbeidsovereenkomst, en artikel 10 dat de voorwaarden voor aanstelling bevat.

Definitie tuchtvergrijp – De Wet Militair Tuchtrecht¹²⁹ bevat in artikel 6 de tuchtrechtelijke gedragsregels die volgens artikel 1 van toepassing zijn op Surinaamse militairen. Relevant voor dit rapport is het eerste lid van artikel 6 dat stelt dat een tuchtvergrijp kan inhouden een gedraging die niet in enige strafwet is omschreven, maar die strijdig is met de militaire tucht of orde. Volgens artikel 56 is het tuchtrecht ook van toepassing op krijgsgevangenen en andere geïnterneerde personen, die ingevolge artikel 41 van het Wetboek van Militair Strafrecht gedeeltelijk met Surinaamse militairen zijn gelijkgesteld, doch slechts in zoverre die toepassing zich verdraagt met het verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen van 12 augustus 1949. De tuchtrechtstraffen zijn volgens artikel 8 onder andere berisping, geldboete, licht arrest en zwaar arrest.

Wetboek van Militair Strafrecht bijzondere wet op het Wetboek van Strafrecht – Het Wetboek van Militair Strafrecht¹³⁰ is een bijzondere wet op het Wetboek van Strafrecht van Suriname¹³¹. Dat valt af te leiden uit de artikelen 1, 2 en 3 van eerste Boek van het Wetboek Militair Strafrecht, die de algemene bepalingen en een inleiding op de toepasselijkheid van het gewone strafrecht bevatten. Artikel 1 stelt dat, behoudens de afwijkingen bij de wet vastgesteld, de bepalingen van het gewone strafrecht gelden bij de

¹²⁶ De Ware Tijd, Ook dienstplicht voor vrouwen in Suriname, 9 maart 2015.

<http://www.dutchcaribbeanlegalportal.com/news/latest-news/4914-ook-diensplicht-voor-vrouwen-in-suriname>

¹²⁷ WET van 17 mei 1996, houdende regelen omtrent de rechtspositie van militairen (Wet rechtspositie militairen) (S.B. 1996 no.28). https://www.dna.sr/media/17745/wet_rechtspositie_militairen.pdf

¹²⁸ Wet van 31 december 1962 houdende regeling omtrent de rechtstoestand van de landsdienaren en hun aanspraken op verloven, verlofsbezoldigingen en wachtgelden (Personeelswet)(G.B. 1962 no.192)

¹²⁹ STAATSBESLUIT van 25 november 1975 no. 3575, houdende publicatie van de tekst van de Wet Militair Tuchtrecht (S.B. 1975 no. 7). https://www.dna.sr/media/17739/wet_militair_tuchtrecht.pdf

¹³⁰ WET van 24 november 1975, houdende vaststelling van regelen m.b.t. het Militair Strafrecht (G.B. 1975 no. 173). https://www.dna.sr/media/17733/wetboek_militair_strafrecht.pdf

¹³¹ WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

toepassing van dit Wetboek. Expliciet wordt benadrukt dat Titel IX van het eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht toepasbaar is.

Toepasbaarheid artikel 126a Wetboek van strafrecht in militair strafrecht – Titel IX¹³² bevat de betekenis van sommige in het Wetboek van Strafrecht voorkomende uitdrukkingen. In artikel 126a is de betekenis van discriminatie verwoord. Volgens de bepaling wordt onder discriminatie verstaan elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, die ten doel heeft of ten gevolge kan hebben, dat de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het openbare leven, wordt tenietgedaan of aangetast.

Het verschoningsrecht ingeval van gezins- en familieleden bij misdrijven – Titel VIII van het Wetboek Militair Strafrecht gaat over misdrijven tegen de openbare orde. Artikel 126 bepaalt dat de militair verplicht is misdrijven waarvan hij kennis draagt, te melden. Volgens artikel 127 is deze verplichting niet van toepassing op de militair die door de melding gevaar voor een strafvervolgning zou doen laten ontstaan voor zichzelf, één van zijn bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie of in de tweede of derde graad van de zijlinie, zijn echtgenoot of gewezen echtgenoot, of voor een ander, bij wiens vervolging hij zich, uit hoofde van zijn ambt of beroep, van het afleggen van getuigenis zou kunnen verschonen. De LGBTQ-militair kan vanwege het uitsluitingseffect van het huidige huwelijksrecht, geen gebruikmaken van dit verschoningsrecht. Daardoor genieten de LGBTQ-levenspartners van de LGBTQ-militair niet dezelfde bescherming die artikel 127 biedt aan partners van de gehuwde hetero-militair.

Toepasbaarheid Wetboek Strafvordering in militaire strafrechtspleging – Het Wetboek Militaire Strafrechtspleging¹³³ stelt in Titel I dat de militaire strafrechtspleging een aanvullend karakter heeft. Tegen die achtergrond geeft artikel 1 aan dat bij de toepassing van het Wetboek Militaire Strafrechtspleging de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering van toepassing zijn, behoudens de afwijkingen bij de wet vastgesteld. Het Wetboek Militaire Strafrechtspleging bevat geen bepalingen die een specifiek effect op LGBTQ-personen hebben. Maar door artikel 1 zijn de kanttekeningen geplaatst bij het Wetboek van Strafvordering ook van toepassing op Het Wetboek Militaire Strafrechtspleging.

V.4. Mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk

Het recht op non-discriminatie – Verwezen wordt naar het tweede lid van artikel 8 Gw dat bepaalt dat niemand op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden

¹³² WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 28. <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>

¹³³ WET van 24 november 1975, houdende vaststelling van regelen m.b.t. de Militaire Strafrechtspleging (S.B. 1975 no. 175, gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 119, S.B. 1982 no. 27, S.B. 1983 no. 112, S.B. 1984 no. 83, S.B. 1994 no. 107. https://dna.sr/media/17736/wetboek_militair_strafrechtspleging.pdf

of enige andere status gediscrimineerd mag worden. Volgens artikel 2 Dienstplichtwet kunnen uitsluitend mannelijke personen zich inschrijven voor de dienstplicht. Deze bepaling is in strijd met artikel 8 lid 2 Gw.

Het recht op non-discriminatie – Verwezen wordt naar het eerste lid van artikel 8 Gw waarin staat dat allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden gelijke aanspraak hebben op bescherming van persoon en goederen. Artikel 127 Wet Militair Strafrecht biedt een verschoningsrecht en bescherming aan gezins- en familieleden voortkomend uit het huwelijk. Het Surinaams BW erkent het recht om te huwen en een gezin te stichten op slechts een heteroseksuele normatieve wijze. Daardoor zijn gevormde LGBTQ-gezins- en familiebanden beperkt dan wel uitgesloten van de gelijke bescherming die het verschoningsrecht biedt.

Het recht om gevrijwaard te zijn van een vrijheidsberoving, anders dan op gronden en volgens procedures, bij wet bepaald – Dit recht is verankerd in artikel 16 lid 2 Gw. Artikel 6 lid 1 van de Wet op Militair Tucht recht stelt in strijd met artikel 16 lid 2 Gw dat een tuchtvergriep kan inhouden een gedraging die niet in enige strafwet is omschreven, maar die strijdig is met de militaire tucht of orde. Op basis van deze bepaling kan subjectief en/of arbitrair een LGBTQ-gerelateerde gedraging die niet strafbaar gesteld is, wel worden aangemerkt als strijdig met de militaire tucht of orde.

Doorwerking strafprocesrecht in het Militair recht – De mensenrechten van LGBTQ-personen die onder druk staan bij het strafprocesrecht, staan ook op gelijke wijze onder druk bij het Militair recht.

V.5. Tussenconclusies

Het identificeren als LGBTQ-persoon is geen wettelijke barrière voor het toetreden tot het militair korps – De Wet Rechtspositie Militairen geeft expliciet aan in artikel 9 wat de voorwaarden zijn waaraan voldaan moet worden om een rechtsgeldige arbeidsovereenkomst aan te kunnen gaan. Artikel 10 geeft de voorwaarden aan voor een rechtsgeldige aanstelling. Het niet-LGBTQ-zijn is in geen van beide situaties een voorwaarde.

Bepalingen Militair recht met beperkend effect op mensenrechten LGBTQ-personen – Het Militair recht bevat geen expliciete mensenrechten beperkende bepalingen gericht op LGBTQ-personen. Wel bevat het bepalingen die een beperkend effect kunnen hebben op de mensenrechten van LGBTQ-personen.

Mensenrechten beperkend effect hangt samen met handhaving openbare orde – Een mensenrechten beperkend effect is aanwezig bij de toepassing van het eerste lid onder b van artikel 3 Wet Nationaal Leger. Het gaat namelijk om het door het bevoegde gezag noodzakelijk geacht bijstaan van de politie, bij het handhaven van de inwendige veiligheid of de openbare orde. De conclusie van het beperkend effect sluit aan op de conclusie bij het Politierecht.

Geen geregistreerde gevallen van mensenrechtenschendingen – Dit onderzoek heeft geen gevallen van geregistreerde mensenrechtenschendingen van LGBTQ-militairen geïdentificeerd. Dat wil echter niet zeggen dat er geen gevallen van mensenrechtenschendingen zijn. Evenmin is het uitgesloten dat in de toekomst wel geregistreerde gevallen van schendingen kunnen voordoen bij de toepassing van het Militair recht.

Tuchtvergrijp kan voortvloeien uit strijdigheid met militaire tucht of orde – Artikel 6 lid 1 van de Wet op Militair Tuchtrecht, dat stelt dat een tuchtvergrijp kan inhouden een gedraging die niet in enige strafwet is omschreven, maar die wel strijdig is met de militaire tucht of orde, geeft ruimte om subjectief en/of arbitrair een LGBTQ-gerelateerde gedraging die niet strafbaar is gesteld, wel aan te merken als strijdig met de militaire tucht of orde.

Strafrechtelijke discriminatie ook toepasbaar in het Militair Strafrecht – Via artikel 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht is artikel 126a van het Wetboek van Strafrecht, dat de betekenis van discriminatie verwoordt, ook toepasbaar in het Militair Strafrecht. Artikel 126a in samenhang met artikel 176c en 500a Wetboek van Strafrecht bestendigt de bescherming van LGBTQ-personen tegen discriminatie in het Militair Strafrecht.

LGBTQ-militairen kunnen hun gezins- en familieleden niet beschermen op basis van het verschoningsrecht – Door het beperkings- dan wel het uitsluitingseffect van artikel 80 BW kunnen LGBTQ-militairen, hun levenspartners en de familie in de rechte lijn of in de tweede of derde graad van de zijlijn van de levenspartners, niet op gelijke voet genieten van het verschoningsrecht, en dus de familiere bescherming, die artikel 127 van de Wet Militaire Strafrechtspleging biedt aan gehuwde militairen.

VI. Het arbeids- en ambtenarenrecht

In dit hoofdstuk van het rapport wordt gefocust op het nationale arbeids- en ambtenarenrecht van Suriname. Nagegaan wordt hoe het Surinaams arbeids- en ambtenarenrecht natuurlijke personen die zich LGBTQ identificeren en rechtspersonen actief op LGBTQ-vraagstukken benadert. Deze analyse vindt plaats op basis van een mensenrechtenbenadering.

VI.1. Beknopte omschrijving arbeids- en ambtenarenrecht

Het arbeidsrecht en het ambtenarenrecht – Dit hoofdstuk zal opgesplitst worden in een analyse van het arbeidsrecht en van het ambtenarenrecht. Dit is nodig omdat het arbeidsrecht contractenrecht is dat valt onder het civiele recht en daardoor het privaatrechtelijke deel van de arbeidsmarkt bestrijkt.¹³⁴ In het arbeidsrecht is de samenwerking gebaseerd op een tweezijdige overeenkomst tussen de werkgever en werknemer, beide private partijen. De tweezijdigheid betekent dat de overeenkomst gebaseerd is op aanbod en aanvaarding. Het ambtenarenrecht valt onder het bestuursrecht en bedient daardoor het publiekrechtelijke deel van de arbeidsmarkt.¹³⁵ Ondanks dat de toekomstige ambtenaar een ambtelijke aanstelling moet aanvaarden voordat het effect krijgt en hij/zij dus ambtenaar wordt, wordt de aanstelling van ambtenaren als een eenzijdige rechtshandeling van de overheid beschouwd. Die eenzijdige rechtshandeling wordt een bestuursbesluit genoemd, waartegen de burger bezwaar kan maken en beroep kan instellen.

Belang toegang tot menswaardige Arbeid – De SRiSbundel arbeidswet- en regelgeving¹³⁶ stelt heel pakkend dat arbeid het belangrijkste middel is voor de ontplooiing van de mens en eveneens een belangrijke bron van welvaart. Verwezen wordt naar artikel 25 Gw dat het fundamentele karakter van het recht op arbeid aangeeft. Ook wordt verwezen naar artikel 6 lid 2 eerste volzin van het AVRVM waarin is opgenomen dat *‘No one shall be required to perform forced or compulsory labor’*. Daarmee wordt benadrukt dat het doen verrichten van dwangarbeid in strijd is met de waardigheid van de mens. Deze twee normen uit de Gw en het AVRVM brengen, volgens de SRiSbundel, de noodzaak tot effectieve regulering van het recht op arbeid goed tot uitdrukking.

Discriminatieverbod op seksuele geaardheid voor werkgeversorganisaties en vakverenigingen – In 2016 is ten aanzien van een optimale beleving van het recht op arbeid, wetgeving gemaakt die betrekking heeft op het verrichten van arbeid in zowel de private als publieke sector. Het gaat om de WET van 15 december 2016, houdende bepalingen met betrekking tot waarborging der fundamentele rechten en vaststelling der plichten van vakverenigingen en het functioneren van vakverenigingen (Wet Vrijheid

¹³⁴ Stichting voor de Rechtsorde in Suriname, *Arbeidswet- en regelgeving*, Den Haag: Boom juridisch 2020, p. 127

¹³⁵ M.R. Hoever, L.J.A. Damen, *Surinaams Bestuursrecht*, derde druk, Den Haag: Boom juridisch 2021, p. 259

¹³⁶ Stichting voor de Rechtsorde in Suriname, *Arbeidswet- en regelgeving*, Den Haag: Boom juridisch 2020, p. 7

Vakvereniging) S.B. 2016, no. 151.¹³⁷ In artikel 9 lid 3 is het werkgeversorganisaties en vakverenigingen verboden om in de bepalingen bij of krachtens de statuten of door hun handelingen personen te discrimineren op grond van onder andere seksuele geaardheid. Voorts is in het lid 4 vastgesteld dat het werkgeversorganisaties en vakverenigingen ook verboden in enige mate de bepalingen in het Surinaamse Burgerlijk Wetboek inzake gelijke behandeling te overtreden.

VI.2 Arbeidsrecht

Basis arbeidsrecht in BW – Het arbeidsrecht heeft zijn basis primair in het Burgerlijk Wetboek (BW), met name in het derde Boek over verbintenissen, onder Titel VIIA betreffende overeenkomsten tot het verrichten van arbeid, in artikel 1613 tot en met 1629.¹³⁸ Naast het BW is er ook losse arbeidsrechtelijke wet- en regelgeving die de rechtspositie van werknemers en werkgevers regelen. Relevant voor dit rapport zijn de Wet Arbeidsbescherming Gezin 2019¹³⁹, de Arbeidswet 1963¹⁴⁰ en de Wet Algemeen Pensioen 2014¹⁴¹.

Algemene voorwaarden rechtsgeldige overeenkomst – Voor de bestaanbaarheid van een overeenkomst zijn er vier wettelijke vereisten opgenomen in artikel 1341 BW. Het eerste vereiste is dat er toestemming moet zijn van degenen die zich verbinden. Het tweede is de bekwaamheid van de betrokken contractspartijen om een verbintenis aan te gaan. Het derde is dat de overeenkomst een bepaald onderwerp moet hebben, terwijl het vierde vereiste is dat het een goorloofde oorzaak moet hebben.

Vereisten arbeidsovereenkomst – De vereisten van een geldige arbeidsovereenkomst zijn opgenomen in de bepalingen 1613 tot en met 1613z BW in Titel VIIA. Die titel handelt over de algemene bepalingen van de overeenkomsten tot het verrichten van arbeid. In de bepalingen zijn vereisten opgenomen die de contractsvrijheid inperken met geboden en verboden. Echter is er in geen van de bepalingen expliciet een LGBTQ-gerelateerd vereiste opgenomen.

Overeenkomst gelijk aan de wet – In het contractenrecht geldt het adagium ‘*Pacta sunt servanda*’, wat betekent “overeenkomsten strekken partijen tot wet”. Dat adagium impliceert dat partijen via overeenkomsten zelf kunnen bepalen wat tussen hen zal

¹³⁷ Wet van 15 december 2016, houdende bepalingen met betrekking tot waarborging der fundamentele rechten en vaststelling der plichten van vakverenigingen en het functioneren van vakverenigingen. (Wet Vrijheid Vakvereniging) S.B. 2016, No. 151, p. 8.

https://dna.sr/media/176501/SB_2016_no._151_Wet_Vrijheid_Vakvereniging.pdf

¹³⁸ WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek, p. 297-321. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹³⁹ WET van 10 juni 2019, houdende bepalingen met betrekking tot de bescherming van het gezin in het kader van arbeid. (Wet Arbeidsbescherming Gezin) (S.B. 2019 no. 64). http://www.dna.sr/media/259817/SB_2019_64.pdf

¹⁴⁰ WET van 19 december 1963 tot vaststelling van bepalingen betreffende de arbeid (G.B. 1963 no. 163), <https://dna.sr/media/16366/arbeidswet.pdf>

¹⁴¹ WET van 9 september 2014, houdende regels over de levering van een algemeen pensioenregeling (Wet Algemeen Pensioen 2014), S.B. 2014 no 113.

https://www.dna.sr/media/78060/SB_2014_no_113_Wet_Algemeen_Pensioen_2014.pdf

gelden. Met andere woorden, partijen bepalen onderling waartoe ze zich tot elkaar verbinden. Het adagium is ook in het BW verankerd, namelijk in artikel 1359 van het derde Boek over verbintenissen.¹⁴²

Rechtsgevolgen overeenkomsten – Artikel 1359 BW handelt over de gevolgen van de overeenkomsten en bepaalt dat alle wettelijk gemaakte overeenkomsten degenen, die deze hebben aangegaan, tot wet strekken. Die overeenkomsten kunnen niet herroepen worden, dan met wederzijdse toestemming, of uit hoofde der redenen, welke de wet daartoe voldoende verklaart. Tevens moeten die overeenkomsten te goeder trouw worden ten uitvoer worden gebracht.

Contractsvrijheid in het arbeidsrecht – In de arbeidsrechtelijke context is een belangrijk verbintenisrechtelijk aspect voor LGBTQ-personen de sterke inperking van de contractsvrijheid die partijen hebben in het arbeidsrecht. Zo is de arbeidsovereenkomst gecategoriseerd als een bijzondere overeenkomst waarvoor er aanvullend op de gewone verbintenisrechtelijke regels speciale regels zijn opgesteld in Titel VIIA. Via die speciale regels zijn veel extra aspecten die verplicht moeten worden opgenomen in de arbeidsovereenkomst of juist weer verboden zijn om opgenomen te worden in de arbeidsovereenkomst.¹⁴³

Effect discriminatieverbod op het contractenrecht – Een inperking van het contractenrecht is in 2015 wettelijk vastgesteld door het strafrecht. Het betreft de strafrechtelijke definitie van discriminatie of discrimineren, in artikel 126a van de Wet van 30 maart 2015 S.B. 2015 no 145. Volgens die wettelijke bepaling is discriminatie of discrimineren elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, met als doel of als gevolg waarvan de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt tenietgedaan of aangetast.¹⁴⁴

Bescherming gelijkheid en waardigheid – Door artikel 126a is het vanaf 2015 expliciet onmogelijk dat arbeidsovereenkomsten beogen of het effect hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid, van het recht op arbeid op een wijze die de waardigheid van de mens in acht neemt, wordt tenietgedaan of aangetast. Artikel 126a geeft met de discriminatie-definitie ruimere bescherming aan LGBTQ-personen. Het belet het bedingen van ongunstigere contractuele voorwaarden op basis van de LGBTQ-status van de werknemer.

¹⁴² WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek, p. 253. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹⁴³ WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek, p. 297-321. <https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>

¹⁴⁴ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 58. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

Goedkeuring Wet gelijke behandeling arbeid – Eveneens in het licht van artikel 126a, wordt verwezen naar de door het parlement goedgekeurde Ontwerpwet ter bevordering van gelijke behandeling op de arbeidsmarkt, aangeduid als 'Wet gelijke behandeling arbeid'.¹⁴⁵ De goedkeuring vond plaats op 13 oktober 2022. Deze wet streeft naar het voorkómen van discriminatie en het bevorderen van gelijke behandeling op de arbeidsmarkt. Zo stelt artikel 4 tweede lid onder a en j expliciet dat het de werkgever in het bijzonder is verboden om onderscheid te maken op grond van onder andere seksuele oriëntatie/geaardheid. Betreffende ontwerpwet is met behoud van artikel 4 tweede lid onder a en j aangenomen en afgekondigd.¹⁴⁶

Seksuele geaardheid discriminatiegrond in cao's – In 2016 is inwerking getreden de WET van 15 december 2016, houdende bepalingen met betrekking tot de collectieve arbeidsovereenkomst, S.B. 2016 no. 152. Deze wet wordt verkort genoemd de Wet Collectieve Arbeidsovereenkomst. In de Memorie van Toelichting bij artikel 3 wordt expliciet vermeld dat seksuele geaardheid ook een grond is waarop het verbod op discriminatie van toepassing is.¹⁴⁷

Effect Verklaring van Paramaribo op inclusieve, niet-discriminerende werkomgeving – Ook past in de context van de contractsvrijheid het instrument genaamd de “Verklaring van Paramaribo ter bevordering van een LGBT-vriendelijke werkomgeving”. In 2017 introduceerde PAREA dit instrument dat een actieplan bevat waaraan werkgevers zich vrijwillig en vrijblijvend committeren met als doel de creatie en het garanderen van een inclusieve en niet-discriminerende werkomgeving voor alle medewerkers, inclusief de LGBT-werknemers.¹⁴⁸ LGBTQ-werknemers binnen de bedrijven die de verklaring hebben ondertekend, kunnen op basis van dat instrument hun werkgevers aanspreken bij het uitblijven van de toegezegde inspanningen om de inclusieve, niet-discriminerende werkomgeving te creëren.

Sekseneutrale definitie van partner in Wet Arbeidsbescherming Gezin – De Wet Arbeidsbescherming Gezin hanteert in artikel 1, eerste lid onder I, de ruime sekseneutrale definitie van partner. Door deze benadering kunnen ook LGBTQ-partners op gelijke voet als gehuwde partners van de door de wet geboden arbeidsbescherming genieten.

Sekseneutrale definitie van partner in Wet Algemeen Pensioen 2014 – De ruime sekseneutrale definitie van partner wordt ook gehanteerd in artikel 1 sub d, Wet Algemeen Pensioen 2014. Het artikel stelt een duurzame gemeenschappelijke huishouding gelijk aan het huwelijk en scheidt daarmee gelijke rechten voor zowel gehuwde als niet-gehuwde partners. Door de ruime sekseneutrale definitie van partner

¹⁴⁵ Ontwerpwet Wet Gelijke Behandeling Arbeid
https://dna.sr/media/263434/Wet_Gelijke_Behandeling_Arbeid_ID_50211_.pdf

¹⁴⁶ WET van 10 november 2022, betreffende het bevorderen van de gelijke behandeling inzake arbeid. (Wet Gelijke Behandeling Arbeid). https://dna.sr/media/368414/SB_2022__137.PDF

¹⁴⁷ Wet van 15 december 2016, houdende bepalingen met betrekking tot de collectieve arbeidsovereenkomst. (Wet Collectieve Arbeidsovereenkomst) S.B. 2016, No. 152, p. 22.
https://dna.sr/media/176504/SB_2016_no._152_Wet_Collectieve_Arbeidsovereenkomsten.pdf

¹⁴⁸ Verklaring van Paramaribo, <http://pareasuriname.com/verklaring-van-paramaribo/>

zijn de gegarandeerde sociale zekerheden van de Wet Algemeen Pensioen 2014 binnen het bereik van LGBTQ-personen gebracht.

Echtgenoot-begrip in definitie arbeid in Arbeidswet heeft discriminerend effect –

Op grond van artikel 1 onder a van de Arbeidswet wordt onder arbeid binnen een onderneming niet verstaan, de werkzaamheden die worden verricht door het hoofd of de bestuurder van een onderneming al dan niet in samenwerking met diens echtgenoot en bloed- en aanverwanten in de eerste graad. Omdat de Surinaamse rechtspraak het huwelijk uitsluit voor LGBTQ-personen en rechtsgeldig gehuwde LGBTQ-partners in het buitenland niet als gehuwd erkent, zal één van de levenspartners van een LGBTQ-koppel dat werkzaam is binnen een onderneming, door artikel 1 onder a van de Arbeidswet, altijd als werknemer aangemerkt worden. Deze omstandigheid brengt juridische, financiële en administratieve implicaties voort die niet-LGBTQ-gehuwde levenspartners niet hebben. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan de situatie van buitenland gehuwden, van wie één van de partners van Surinaamse afkomst is, de andere niet valt onder de gunstigere vreemdelingenregeling. Deze situatie heeft een nadelig effect op de werkvergunningaanvraagprocedure. Ook belastingtechnisch zullen partners niet als gezin, maar apart benaderd worden.

Goedkeuring Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid –

Op 13 oktober 2022 is een belangrijke stap gezet richting de opheffing van een ander hiaat in het arbeidsrecht met de aanname van de wet die beoogt om wettelijke bescherming te bieden tegen geweld en seksuele intimidatie op de werkvloer. Verwezen wordt naar de parlementaire goedkeuring van de Ontwerpwet ter voorkoming en tegengaan van geweld en seksuele intimidatie tijdens het werk, aangeduid als 'Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid'.¹⁴⁹ Die wet streeft naar het bevorderen van veilige arbeidsomstandigheden, vrij van geweld, intimidatie en seksuele intimidatie tijdens de uitoefening van de werkzaamheden. In het ontwerp werd de bescherming aan elke werknemer toegekend. In artikel 5 derde lid onder m punt v is voorgeschreven dat specifieke beschermingsmaatregelen vastgelegd moeten worden voor onder andere lesbische, homofiele, biseksuele, transgender en interseksuele werknemers. Echter de aangenomen tekst is exclusief artikel 5 derde lid onder m punt v.¹⁵⁰ Met de bewuste weglating van het artikel 5 derde lid onder m punt v, heeft de wetgever nadrukkelijk aangegeven de expliciete bescherming tegen geweld en seksuele intimidatie op de werkvloer niet toe te kennen aan de LGBTQ-werknemers.

Belang Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid –

Dat deze bescherming als afwezig mocht worden beschouwd blijkt uit een uitgegeven communiqué van 6 juli 2022 van het Openbaar Ministerie¹⁵¹ om een strafrechtelijk onderzoek tegen de CEO van de Hakrinbank N.V. af te sluiten. Daarin stelt het Openbaar Ministerie dat na drie afzonderlijke aanklachten tegen de algemeen directeur Hakrinbank N.V. het Openbaar

¹⁴⁹ Ontwerpwet Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid

https://dna.sr/media/263873/Wet_Geweld_en_Seksuele_Intimidatie_Arbeid.pdf

¹⁵⁰ WET van 10 november 2022, betreffende het voorkomen en tegengaan van geweld en seksuele intimidatie inzake arbeid (Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid). https://dna.sr/media/368463/SB_2022_136.PDF

¹⁵¹ <https://dwtonline.com/om-directeur-hakrinbank-wordt-niet-vervolgd/>

Ministerie een strafrechtelijk onderzoek is gestart. Alle personen die direct of indirect bij de zaak betrokken waren, zijn gehoord. Dit onderzoek, dat om diverse redenen langer duurde dan gepland, heeft echter onvoldoende feiten en/of omstandigheden opgeleverd om de directeur de status van verdachte te geven en dienovereenkomstig te vervolgen. De strafzaak is formeel gesloten. De vermeende handelingen zouden mogelijk onder de Wet Seksuele Intimidatie op de Werkplek kunnen worden gekwalificeerd, maar deze wet was nog niet in werking getreden. Het OM heeft alle belanghebbenden op de hoogte gesteld van zijn besluit. Ook is hun meegedeeld dat, indien zij het niet eens zijn met deze beslissing, hiertegen zowel civiel als strafrechtelijk kan worden ingegrepen. Het OM heeft niet nader gespecificeerd welke civiele en strafrechtelijke mogelijkheden openstaan voor de belanghebbenden.

VI.3. Ambtenarenrecht

Personeelswet basis rechtspositie van ambtenaren – De basis voor de rechtspositie van ambtenaren is gelegen in de Personeelswet.¹⁵² Naast de Personeelswet zijn voor dit rapport relevant: de Grondwet, zowel hoofdstuk V, grondrechten, persoonlijke rechten en vrijheden, artikel 15, als hoofdstuk VI, sociale, culturele en economische rechten en plichten artikel 24 tot en met 33¹⁵³, artikelen 126a, 175, 175a, 176, 176c en 500a van de WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44, herziening van het Wetboek van Strafrecht¹⁵⁴, de Ambtenaren Pensioenwet¹⁵⁵ en Wet Algemeen Pensioen 2014¹⁵⁶.

Kenmerken recht op werk – De Grondwet heeft het recht op werk verankerd in artikel 26, dat in het eerste lid erkent dat eenieder recht heeft op werk, in overeenstemming met zijn/haar capaciteit. Voorts is in het tweede lid erkend dat de plicht om te werken onlosmakelijk is verbonden aan het recht op werk. In het derde lid wordt erkend dat eenieder het recht heeft van vrije keuze van beroep en werk, behoudens bepalingen opgelegd bij wet. Terwijl het vierde lid erkent dat eenieder recht heeft op initiatief voor economische productie. Deze rechten zijn voornamelijk burger-overheid georiënteerd en komen eenieder toe, ook LGBTQ-personen.

¹⁵² WET van 31 december 1962, houdende regelen omtrent de rechtstoestand van de landsdienaren en hun aanspraken op verloven, verlofsbezoldigingen en wachtgeld (Personeelswet), G.B. 1962 no 195.

<https://dna.sr/media/15979/Personeelswet.pdf>

¹⁵³ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38, p. 5 en 7-9. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>

¹⁵⁴ WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, p. 58, 67, 68 en 145. [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)

¹⁵⁵ WET van 9 december 1972, houdende nieuwe regelen van de pensioenen van ambtenaren, van met hen gelijkgestelden en van hun nabestaanden (Ambtenarenpensioenwet 1972) (G.B. 1972 no. 150).

<https://dna.sr/media/15964/ambtenarenpensioenwet.pdf>

¹⁵⁶ WET van 9 september 2014, houdende regels over de levering van een algemeen pensioenregeling (Wet Algemeen Pensioen 2014), S.B. 2014 no 113.

https://www.dna.sr/media/78060/SB_2014__no_113_Wet_Algemeen_Pensioen_2014.pdf

Arbeid is een staatszorgplicht – Als tegenhanger van deze rechten, die ook LGBTQ-personen toekomen, legt de Grondwet de Staat in artikel 27 een staatszorgplicht op voor het garanderen van arbeid. In het eerste lid van dit artikel wordt de Staat de plicht opgelegd om het recht op werk zoveel mogelijk te waarborgen. Dat moet de Staat doen door een planmatig beleid te voeren, gericht op volledige werkgelegenheid. Verder door ontslag zonder gegronde redenen of om politieke of ideologische gronden te verbieden en door gelijkheid van kansen bij de keuze van beroep en soort werk te garanderen, alsmede te verbieden dat toegang tot enige functie of beroep wordt verhinderd of beperkt op grond van iemands geslacht. Ook moet de Staat beroepsopleidingen voor werknemers bevorderen. Tenslotte is het ook een grondwettelijke plicht van de Staat om zorg te dragen voor het scheppen van de omstandigheden voor de optimale bevordering van initiatieven voor de economische productie.

Ambtenarenrecht is bestuursrecht – Belangrijk kenmerk van het bestuursrecht, waartoe het ambtenarenrecht behoort, is dat de overheid als werkgever eenzijdige bestuursbesluiten neemt die betrekking hebben op de rechtspositie van een ambtenaar. Het gaat in deze om besluiten aangaande het wel of niet aanstellen, bevorderen en ontslaan van de ambtenaar. Maar ook besluiten over de verandering van standplaats, het salaris en het treffen van disciplinaire maatregelen. Ook na bezwaar en beroep blijven deze besluiten geldig totdat ze door de ambtenarenrechter vernietigd zijn. Ook als de ambtenaar niet of niet tijdig in bezwaar komt tegen een bestuursbesluit, krijgt dat besluit formele rechtskracht. Die verkregen formele rechtskracht blijft ook gelden als op een later tijdstip wordt vastgesteld dat het een onjuist besluit was.

Aanstelling ambtenaren – Volgens artikel 1 eerste lid van de Personeelswet¹⁵⁷ worden ambtenaren aangesteld op basis van een beschikking van het bevoegde gezag (eenzijdig). Op die wijze wordt een persoon, anders dan met toepassing van het burgerlijk recht uit het BW, in dienst van de Staat genomen. Artikel 12 regelt de aanstellingsprocedure en de voorwaarden om als persoon aangesteld te kunnen worden. Het tweede lid geeft aan dat voor aanstelling slechts in aanmerking kunnen komen personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt, niet bij een geneeskundig onderzoek als bedoeld in het eerste lid lichamelijk ongeschikt zijn bevonden, en voldoen aan de wettelijke eisen van benoembaarheid in de door hen te vervullen functie. In artikel 12 lid 2 komt dus duidelijk tot uiting dat het LGBTQ-zijn geen barrière is voor een aanstelling tot ambtenaar. Ook van de indienstneming op grond van een arbeidsovereenkomst door de Staat zijn LGBTQ-personen niet uitgesloten. Dat volgt uit artikel 15 Personeelswet.

Waarborgen gelijkheid – Met de WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44, herziening van het Wetboek van Strafrecht, heeft de Staat invulling gegeven aan de staatsplicht in artikel 27 Gw om het recht op werk zoveel mogelijk te waarborgen door gelijkheid van kansen bij de keuze van beroep en soort werk te garanderen. In artikel 126a van de WET van 30 maart 2015 is de strafrechtelijke definitie van discriminatie of discrimineren

¹⁵⁷ WET van 31 december 1962, houdende regelen omtrent de rechtstoestand van de landsdienaren en hun aanspraken op verloven, verlofsbezoldigingen en wachtgelden (Personeelswet), G.B. 1962 no 195.
<https://dna.sr/media/15979/Personeelswet.pdf>

aangegeven en artikel 175 stelt strafbaar het openbaar maken van uitlatingen over seksuele geaardheid die, naar diegene weet of redelijkerwijs moet vermoeden, kunnen aanzetten tot discriminatie. In de artikelen 175a, 176, 176c en 500a zijn variaties op dit strafbaar handelen opgenomen. Het geheel van deze bepalingen, maar ook de bepalingen zelfstandig toegepast, beletten de overheid om seksuele oriëntatie als grond voor enige afweging of functievoorwaarde op te nemen. Dit wettelijk beletsel heeft een beschermende werking naar LGBTQ-personen binnen de ambtenarij.

Ongelijke behandeling Ambtenaren Pensioenwet – Hoofdstuk VII van de Ambtenaren Pensioenwet over het recht op weduwen-, weduwnaars- en wezenpensioen¹⁵⁸ herbergt een ongelijke behandeling van LGBTQ-partners in zich. Artikel 35 stelt dat het recht op weduwenpensioen toekomt aan de weduwe van een ambtenaar, gewezen ambtenaar of gepensioneerd ambtenaar en artikel 36a kent het recht op pensioen toe aan de weduwnaar van een ambtenaar, gewezen ambtenaar of gepensioneerd ambtenaar. De waarborgen die gelden voor LGBTQ-personen in de Wet Algemeen Pensioen 2014, vanwege de ruime sekseneutrale definitie van partner, zijn niet van toepassing op de Ambtenaren Pensioenwet. Simpel omdat volgens de memorie van toelichting bij de Wet Algemeen Pensioen 2014 deze wet niet van toepassing is op de overheid als werkgever.¹⁵⁹

Belang artikel 19 Wet Arbeidsbescherming Gezin – Opmerkelijk is dat de waarborgen die gelden voor LGBTQ-personen in de Wet Arbeidsbescherming Gezin, vanwege de instructie in artikel 19, ook van toepassing moeten zijn op LGBTQ-ambtenaren. Het derde lid van artikel 19 van de Wet Arbeidsbescherming Gezin schrijft namelijk voor dat, voor zover bij de inwerkingtreding van deze wet de voorzieningen ten behoeve van landsdienaren, zoals opgenomen in het Vrijstellingsbesluit (S.B. 1990 no. 36 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2003 no. 77)¹⁶⁰ nog niet in overeenstemming zijn met de voorzieningen zoals opgenomen in deze wet, de nodige aanpassingen in het Vrijstellingsbesluit zullen worden gepleegd. Het Vrijstellingsbesluit regelt dat een vrouwelijke landsdienaar vrijgesteld dient te worden van dienst als zij wegens zwangerschap of bevalling verhinderd is haar werkzaamheden te verrichten. Met de instructie van artikel 19 wordt ook de ruime sekseneutrale definitie van partner van toepassing op het Vrijstellingsbesluit voor landsdienaren. Hierdoor maken LGBTQ-ambtenaren die er een duurzaam huishouden op nahouden, ook aanspraak op de waarborgen van de Wet Arbeidsbescherming Gezin.

¹⁵⁸ WET van 9 december 1972, houdende nieuwe regelen van de pensioenen van ambtenaren, van met hen gelijkgestelden en van hun nabestaanden (Ambtenarenpensioenwet 1972) (G.B. 1972 no. 150), p. 12.
<https://dna.sr/media/15964/ambtenarenpensioenwet.pdf>

¹⁵⁹ WET van 9 september 2014, houdende regels over de levering van een algemeen pensioenregeling (Wet Algemeen Pensioen 2014), S.B. 2014 no 113, p. 23.
https://www.dna.sr/media/78060/SB_2014__no_113_Wet_Algemeen_Pensioen_2014.pdf

¹⁶⁰ Vrijstellingsbesluit, S.B. 1990, No. 36, <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2021/10/SB-1990-No-36.pdf> en S.B. 2003, No. 77, <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2021/10/SB-2003-No-77.pdf>

Zedelijkheidsbegrip – De zedelijkheid wordt voorgeschreven door de WET van 22 september 1960 tot regeling van het Lager Onderwijs in Suriname (G.B. 1960 no. 108).¹⁶¹ Artikel 6 lid 1 onder c van deze wet schrijft voor dat eenieder die enig lager onderwijs geeft moet beschikken over een bewijs van goed zedelijk gedrag. Het bewijs dient te worden afgegeven door het daartoe bevoegd gezag der plaats of plaatsen, alwaar hij gedurende de laatste twee jaren gewoond heeft. Er bestaat geen uniforme juridische definitie voor goede zeden. Volgens Ris-Rijkschroeff bestaat er wel consensus over dat goede zeden inhoudt dat wat de samenleving moreel acceptabel vindt. Het gaat dus om de vraag of iets onbehoorlijk, onethisch of onbetamelijk is. Dat maakt dat wat als goede zeden worden beschouwd van tijd tot tijd kan verschillen.¹⁶² Ook ‘Wanted Law’ stelt vast dat nergens in het recht expliciet beschreven is wat “goede zeden” betekenen. Er is geen eenduidige definitie terug te vinden. Onder goede zeden begrijpt men meestal “het geheel van de ethische normen die op een bepaald moment gangbaar zijn in de maatschappij en die worden nageleefd door alle redelijke personen.” Daarnaast verwijst men ook vaak naar de goede zeden wanneer men doelt op de gangbare seksuele moraal.¹⁶³

Risico op LGBTQ exclusieve definitie van goede zeden – De seksualiteit van LGBTQ-personen maakt hen kwetsbaar voor uitsluiting of afrekening om lager onderwijs te geven. Zoals voorgeschreven door artikel 6 lid 1 onder c, moet het bewijs van goed zedelijk gedrag worden afgegeven door het daartoe bevoegd gezag der plaats of plaatsen, alwaar hij gedurende de laatste twee jaren gewoond heeft. Het risico voor uitsluiting is aanwezig omdat er geen uniforme juridische definitie van goede zeden bestaat. De definitie wordt subjectief vastgesteld en is plaats- en tijdgebonden, waarbij het ook de gangbare seksuele moraal omvat. Deze omstandigheden leggen onomstotelijk bloot het risico dat LGBTQ gerelateerde seksualiteit als onzedelijk wordt gekwalificeerd. Het risico op afrekening vanwege de seksuele oriëntatie is ook aanwezig bij de toepassing van artikel 8. Krachtens dat artikel kan eenieder die onderwijs geeft en die zich gedraagt op een wijze die een onderwijzer niet betaamt, disciplinair gestraft worden. Ook deze grondslag voor een disciplinaire straf “gedrag die een onderwijzer betaamt” is veel te ruim geformuleerd. Het laat daardoor ruimte vrij om seksuele oriëntatie daaronder te plaatsen. De aanwezigheid van deze risico’s wordt onderschreven door Sardha Sitaram.¹⁶⁴

VI.4. Mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk

Het recht op non-discriminatie – Het recht op non-discriminatie is een grondrecht dat onder druk staat. Verwezen wordt naar het tweede lid van artikel 8 Gw, inhoudende dat niemand op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd mag worden. Strijdig met artikel 8 lid 2 Gw is met name artikel 1

¹⁶¹ WET van 22 september 1960 tot regeling van het Lager Onderwijs in Suriname (G.B. 1960 no. 108), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij G.B. 1965 no. 127, G.B. 1965 no. 128.

https://dna.sr/media/17829/de_lager_onderwijswet_1960.pdf

¹⁶² <https://www.ris-rijkschroeff.nl/Kennisbank/Algemeen/Goede-zeden>

¹⁶³ <https://www.wanted.law/nl/most-wanted/wanted-wiki/wiki/Id/24211/Wat-is-regelgeving-van-openbare-orde-en-goede-zeden>

¹⁶⁴ Mr. Sradha M.D. Sitaram, MPA, advocaat, is lid van de Surinaamse Orde van Advocaten.

onder a van de Arbeidswet, welk artikel levenspartners van LGBTQ-personen altijd als werknemers aanmerkt, omdat die volgens het Surinaams recht niet kunnen huwen. Ook legaal gehuwden in het buitenland worden door het Surinaams recht niet als zodanig erkend. Ook artikel 35 en artikel 36a van de Ambtenarenpensioenwet zijn strijdig met artikel 8 lid 2 Gw. Dit omdat zij het recht op een weduwen- en weduwnaarspensioen toekennen aan partners van een ambtenaar op basis van een huwelijk, terwijl de wet de LGBTQ-partners belet om te huwen. Voorts miskennen deze bepalingen het recht op andere vormen van gezins- en familieverbanden.

Het recht op menswaardige en veilige en gezonde arbeidsomstandigheden – Ook staat onder druk het recht van elke werknemer om zijn werktaak te verrichten onder menswaardige omstandigheden, ten dienste van de zelfontplooiing, en onder veilige en gezonde arbeidsomstandigheden. Dit recht is erkend in artikel 28 van de Grondwet. In Suriname zijn personen die deelnemen aan het arbeidsproces, in het bijzonder LGBTQ-personen, nog niet beschermd tegen geweld, intimidatie en seksuele intimidatie op de werkvloer. De wettelijke bescherming zal pas een feit zijn, na afkondiging van de in oktober 2022 goedgekeurde Wet Gelijke Behandeling Arbeid en de Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid. Dit vloeit ook voort uit het communiqué van 6 juli 2022 van het Openbaar Ministerie.

VI.5. Tussenconclusies

LGBTQ geen wettelijke barrière arbeidsovereenkomst en ambtenarenaanstelling – Het identificeren als LGBTQ-persoon is geen wettelijke barrière om een civielrechtelijke arbeidsovereenkomst te sluiten of om als ambtenaar aangesteld te worden. Dat volgt uit de artikelen 1613 tot en met 1613z BW voor de arbeidsovereenkomst en uit artikel 12 lid 2 van de Personeelwet.

Bepalingen arbeids- en ambtenarenrecht met mensenrechten beperkend effect – Zowel het arbeidsrecht als het ambtenarenrecht bevatten geen expliciete mensenrechten beperkende bepalingen gericht op LGBTQ-personen. Wel bevatten zij bepalingen die een beperkend effect kunnen hebben op de mensenrechten van LGBTQ-personen.

Mensenrechten beperkend effect ook door afwezigheid wettelijke bepalingen – Een mensenrechten beperkend effect in het arbeidsrecht en het ambtenarenrecht is aanwezig bij de toepassing van artikel 1 onder a van de Arbeidswet, artikel 35 en artikel 36a van de Ambtenarenpensioenwet. Maar ook de tot nu toe afwezigheid van wettelijke bescherming tegen geweld, intimidatie en seksuele intimidatie op de werkvloer. De wettelijke bescherming zal pas bestaan na afkondiging van de Wet Gelijke Behandeling Arbeid en de Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid.

Geen geregistreeerde mensenrechtenschendingen LGBTQ-werknemers of -ambtenaren – Dit onderzoek heeft geen gevallen van geregistreeerde mensenrechtenschendingen van LGBTQ-werknemers of -ambtenaren geïdentificeerd. Dat wil echter niet zeggen dat er geen gevallen van mensenrechtenschendingen zijn. Evenmin is het uitgesloten dat in de toekomst wel geregistreeerde gevallen van

schendingen kunnen voordoen bij de toepassing van het arbeidsrecht en/of het ambtenarenrecht.

Expliciete erkenning rechten LGBTQ-personen in arbeidsrecht niet in ambtenarenrecht – In vergelijking met het ambtenarenrecht erkent en respecteert het arbeidsrecht, in diverse situaties, wel de rechten van LGBTQ-personen expliciet. Daardoor hebben LGBTQ-personen ook een betere wettelijke bescherming in het arbeidsrecht dan in het ambtenaren recht.

Eindconclusies

- a) De eindconclusies bevatten de algemene bevindingen van deze studie die specifiek gericht is op de rechtsgebieden mensenrechten, strafrecht, familierecht, politierecht, militair recht, arbeidsrecht en ambtenarenrecht.
- b) Het is nog geen gebruik in het Surinaams rechtssysteem om LGBTQ-gerelateerde data te verzamelen, bewerken en gebruiken bij het ontwikkelen van wetgeving en beleid. Als dat wel zou gebeuren is de kans groter op een inclusiever en effectiever rechtssysteem.
- c) De wettelijke erkenning van rechten van LGBTQ-personen is in 2006 gestart, maar de meeste wettelijke erkenningen van die rechten, hoewel nog steeds beperkt, hebben in de periode 2014-2020 plaatsgevonden.
- d) Uit de studie is gebleken dat de wettelijke erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van mensenrechten en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk, per rechtsgebied verschillend zijn voor LGBTQ-personen.
- e) In de onderzochte rechtsgebieden is er geen expliciete anti-LGBTQ wet- en regelgeving geïdentificeerd. Wel bevatten alle onderzochte rechtsgebieden wet- en regelgeving die als effect hebben dat rechten van LGBTQ-personen tenietgedaan worden of aangetast worden.
- f) Binnen het strafrecht zijn de erkenning en bescherming van de rechten van LGBTQ-personen beter geregeld in het materieel strafrecht dan in het procesrecht/formeel strafrecht.
- g) Binnen het familierecht zijn de erkenning en bescherming van de rechten van LGBTQ-personen op het gebied van partnerschappen beter geregeld dan op de gebieden huwelijksrecht en adoptie. Door de socialezekerheidswetten zijn sociale zekerheden die verbonden zijn aan de gezins- en familiesituatie wat beter geregeld.
- h) In het arbeidsrecht zijn de erkenning en bescherming van de rechten van LGBTQ-personen beter geregeld dan in het ambtenarenrecht.
- i) In het politierecht en het militair recht zijn de rechten van LGBTQ-politie en militaire ambtenaren beter gegarandeerd dan die van de LGBTQ-burger die blootgesteld is aan het politie- en militaire optreden op basis van het handhaven van de openbare orde.
- j) Het verschil in het erkennen en garanderen van mensenrechten voor LGBTQ-personen dat bestaat tussen de onderzochte rechtsgebieden, ondermijnt de

rechtseenheid. Dit heeft tot gevolg dat er rechtsonzekerheid is met betrekking tot de rechten en fundamentele vrijheden van LGBTQ-personen.

Schematische overzichten

MATERIEEL STRAFRECHT			
<i>Gesloten systeem volgens artikel 1 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht</i>			
<i>Ten aanzien van strafbare gedragingen</i>			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunend	Mensenrechten onder druk
Seksuele geaardheid discriminatiegrond	Artikel 126a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		<i>Er zijn geen bepalingen in het materieel strafrecht geïdentificeerd die mensrechten van LGBTQ-personen onder druk zetten. Het niet of niet juist naleven en/of handhaven van de strafrechtelijke bepalingen kunnen wel een beperkend effect hebben op de optimale beleving van de mensenrechten door LGBTQ-personen</i>
Opzettelijk beledigen wegens seksuele geaardheid	Artikel 175 WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		
Aanzetten tot haat, discriminatie of geweld wegens seksuele geaardheid	Artikel 175a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		
Belediging door openbaarmaking wegens seksuele geaardheid	Artikel 176 WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		
Deelneming of geldelijke of andere stoffelijke steunverlening aan activiteiten gericht op discriminatie wegens seksuele geaardheid	Artikel 176b WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		
Opzettelijke discriminatie in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf wegens seksuele geaardheid	Artikel 176c WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		
Discriminatie in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf wegens seksuele geaardheid	Artikel 500a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44		

Verkrachting is sekseneutraal gemaakt, losgekoppeld van het huwelijk en met geweld het lichaam binnendringen is ruimer gedefinieerd	Artikel 295 Wet van 29 juli 2009, S.B. 2009, no. 122		
Gemeenschap met bewusteloze of onmachtige is sekseneutraal	Artikel 296 Wet van 29 juli 2009, S.B. 2009, no. 122		
Gemeenschap met kinderen is sekseneutraal	Artikel 297 Wet van 29 juli 2009, S.B. 2009, no. 122		
Gemeenschap met jeugdigen is sekseneutraal	Artikel 298 Wet van 29 juli 2009, S.B. 2009, no. 122		
Mensenhandel is sekseneutraal	Artikel 307 WET van 6 april 2006, S.B. 2006, no. 42		

FORMEEL STRAFRECHT			
<i>Gesloten systeem volgens artikel 1 van het Wetboek van Strafvordering</i>			
Ten aanzien van opsporing, vervolging en het gevangeniswezen			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunend	Mensenrechten onder druk
Vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen moeten de menswaardigheid waarborgen en het zelfrespect en de maatschappelijke en sociale verantwoordelijkheid bevorderen	Artikel 2 lid 5 WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27		<i>Hoewel ondersteund, omdat de wet- en regelgeving LGBTQ als thema en LGBTQ-persoon niet uitsluit, wordt dit thema en deze groep niet erkend bij de implementatie</i>

Preventie van detentieschade	Artikel 3 lid 5 WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27		<p><i>van de betreffende wet- en regelgeving. Daarom staan in het formeel strafrecht de volgende mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk:</i></p> <p><i>Artikel 36 Gw het recht op gezondheid met name de seksuele rechten van de LGBTQ-personen.</i></p> <p><i>Artikel 9 lid 1 Gw het recht op fysieke, psychische en morele integriteit</i></p> <p><i>Artikel 9 lid 2 Gw het recht op vrijwaring van onderwerping aan folteringen, vernederende of onmenselijke behandeling of straf</i></p>
Verplicht gescheiden opname in detentie van vrouwen, jeugdigen en andere categorieën	Artikel 9 lid 2 WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27		
Recht van eenieder op het doen van aangifte, klachten en opgave als beledigde partij te doen	Artikel 148 t/m 155 WET van 23 november 1977(S.B. 1977 no. 94), laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2004 no. 105		
Verplicht resocialisatieplan	Artikel 2 leden 1, 2 en 3 WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27		
Gedifferentieerd resocialiseren naar gedrag en aan te bieden vormings- en onderwijsactiviteiten.	Artikel 19 lid 2 WET van 29 januari 2020, S.B. 2020, no. 27		
Resocialisatieprogramma moet afgestemd op de persoonlijke behoeften van de gedetineerde, professionele begeleiding bieden in een omgeving die faciliteiten biedt ter ondersteuning van de positieve gedrags-cognitieve, emotionele, en fysieke ontwikkeling.	Nationaal resocialisatieplan Suriname 2020, p. 12-13		

FAMILIERECHT			
Burgerlijk Wetboek (BW), Boek 1: personen- en familierecht en losse wet- en regelgeving Ten aanzien van het huwelijk, adoptie en partnerschappen			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunen d	Mensenrechten onder druk
Burgerlijk Wetboek huwelijk		Artikel 80 Burgerlijk Wetboek	<p><i>Hoewel de bepalingen op duurzame gemeenschappelijke huishouding seksneutraal zijn en daarmee een LGBTQ-inclusieve toepassing hebben, zijn de administratieve zaken voor het registreren van de samenlevingsovereenkomsten nog niet in orde. Daarnaast neemt het kunnen registreren als duurzame gemeenschappelijk huishouden de discriminatoire uitsluiting van LGBTQ-persone n om een BW-huwelijk te sluiten om diverse redenen niet weg. Daarbij belet die discriminatoire uitsluiting, LGBTQ-persone n in het volwaardig beleven van hun andere mensenrechten. Daarom staan in het familierecht de volgende mensenrechten van LGBTQ-persone n onder druk:</i></p> <p><i>Artikel 26 BUPO, 1 AVR M en 8 Gw het recht op non-discriminatie</i></p> <p><i>Artikel 23 BUPO, 17 AVR M en 17 en 35 lid 1 Gw het recht op het huwen en het stichten van een gezin</i></p>
Burgerlijk Wetboek huwelijk in het wijzigingsvoorstel van Boek 1 over personen en familierecht van het Burgerlijk Wetboek		Artikel 33	
Duurzame gemeenschappelijk e huishouding	Artikel 1 sub d Wet Algemeen Pensioen 2014		
Sekseneutrale partnerschappen	Artikel 1 onder e punt 1 en g punt 2, Wet Algemeen Pensioen 2014		
Sekseneutrale partnerschappen	Artikel 1 onder j punt 2 Wet Nationale Basiszorgverzekerin g		
Sekseneutrale partnerschappen	Artikel 9 Huurwet Woonruimte 2020		
Het Centraal Bureau voor Burgerzaken is niet ingericht op LGBTQ-thema's en niet optimaal toegankelijk voor LGBTQ-persone n	Artikel 5 en 137 Burgerlijk Wetboek	Artikel 136 Burgerlijk Wetboek	

Recht om de adoptie van een kind aan te vragen is exclusief toegekend aan echtparen bestaande uit één man en één vrouw.		Artikelen 342k lid 1, 342l lid 1 sub d en 342m lid 1 sub c Burgerlijk Wetboek	<i>Artikel 17 BUPO, 11 AVRМ en 17 en 35 lid 1 Gw het recht op de eerbiediging van zijn/haar privé- en gezinsleven</i>
---	--	---	---

POLITIERECHT			
Personeelswet, Politiehandvest en Politiestrafwet			
LGBTQ-politieambtenaar en LGBTQ-burger			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunend	Mensenrechten onder druk
Rechtspositie politieambtenaar	Hoofdstuk 4 Politiehandvest		<i>De wet- en regelgeving op de rechtspositie van de politieambtenaar is niet expliciet ondersteunend en ook niet niet-ondersteunend naar de LGBTQ-politieambtenaar. De LGBTQ-burgers staan in de praktijk wel bloot aan arbitraire en subjectieve inkleuring van het begrip 'openbare orde'. Aanranding of bederf der goede zeden vallen ook onder het in strijd met de openbare orde handelen. Seksualiteit is inherent aan LGBTQ. Daarom zou, bekeken vanuit de dominante heteroseksuele normering, het uiten door LGBTQ-personen van hun seksualiteit aangemerkt kunnen worden als aanranding of bederf der goede zeden. Om die redenen staan in het Politierecht de volgende mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk:</i>
Aanstelling politieambtenaar	Artikel 12 Personeelswet		
Goed werkklimaat	Artikel 32 Personeelswet		
Algemene politietaak is zorgen voor de handhaving van de openbare orde, veiligheid, voorkomen van inbreuken daarop en de bescherming van personen en goederen.	Artikel 5 lid 1 onder a Politiehandvest		
Bevoegdheid politie om personen te verwijderen van de openbare weg of andere voor het publiek toegankelijke plaatsen, indien die personen aldaar een gevaar voor hun eigen veiligheid	Artikel 11 lid 1 onder a Politiehandvest		

of voor die van anderen opleveren, dan wel de openbare orde verstoren.			<i>Artikel 36 Gw het recht op gezondheid, in het bijzonder seksuele en reproductieve gezondheidsrechten</i>
Strafbaarstelling van gedragingen van vrouwen in het openbaar		Artikel 65 Politiestrafwet	<i>Artikel 9 lid 1 Gw het recht op fysieke, psychische en morele integriteit</i>
Opzettelijk in het openbaar aandacht trekken door vrouwen bekend om onzedelijk gedrag		Artikelen 66 Politiestrafwet	<i>Artikel 9 lid 2 Gw het recht om niet onderworpen te worden aan foltering, vernederende of onmenselijke behandeling of straf</i>
Verstoring van de openbare orde	Artikelen 5 en 11 Politiehandvest	Artikelen 65 en 66 Politiestrafwet	<i>Artikel 16 Gw het recht op de persoonlijke vrijheid en veiligheid</i>
Verenigingsdoel gericht op ongehoorzaamheid aan of overtreding van een algemene wet, aanranding of bederf der goede zeden en/of stoornis in de uitoefening van rechten van wie het ook zij.	Artikel 48 Politiestrafwet	Artikel 48 Politiestrafwet	

<p>MILITAIR RECHT</p> <p>Het Nationaal Leger, dienstplicht, rechtspositie van militairen, militair tuchtrecht, militair strafrecht en militaire strafrechtpleging</p> <p>LGBTQ-militair en LGBTQ-burger</p>			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunend	Mensenrechten onder druk
De inrichting van het Nationaal Leger bestaat uit vrijwillig dienende militairen (<i>sekseneutraal</i>) en eventueel dienstplichtige militairen (<i>niet sekseneutraal</i>)	Artikel 6 lid 1 Wet Nationaal Leger	Artikel 2 Dienstplichtwet	<p><i>De wet- en regelgeving op de rechtspositie van de militair is niet expliciet ondersteunend en ook niet niet-ondersteunend naar de LGBTQ-militair. Door de bijzondere ondersteunende taak die het Leger heeft naar de politie staat ook hier de LGBTQ-burger in de praktijk bloot aan arbitraire en subjectieve inkleuring van het begrip ‘openbare orde’. Omdat ook in dit geval aanranding of bederf der goede zeden vallen onder het in strijd met de openbare orde handelen. Seksualiteit is inherent aan LGBTQ. Daarom zou, bekeken vanuit de dominante heteroseksuele normering, het uiten door LGBTQ-personen van hun seksualiteit aangemerkt kunnen worden als aanranding of bederf der goede zeden. Deze kwetsbaarheid geldt ook voor het militaire tuchtrecht omdat tuchtvergrijpen niet per se in de strafwet hoeven te zijn opgenomen. De definitie van een tuchtvergrijp is heel breed en vaag omschreven als in strijd met de militaire tucht of orde. Voorts</i></p>
Bijstand verlenen aan de politie als noodzakelijk geacht voor de handhaving van de openbare orde is een bijzondere taak Nationaal Leger	Artikel 3 lid 1 onder b Wet Nationaal Leger		
In de organisatie van het Nationaal Leger zijn er een Opperbevelhebber, Bevelhebber, plaatsvervangend bevelhebber, chef van de staf en commandanten. Allemaal sekseneutraal aangeduid.	Artikelen 4 lid 1, 5 leden 1 en 3 Wet Nationaal Leger		
Rechtspositie militairen is op basis van een arbeidsovereenkomst of aanstelling. De voorwaarden bevatten geen LGBTQ gerelateerde aspecten.	Artikelen 9 en 10 Wet rechtspositie militairen		

Een tuchtvergriep kan inhouden een gedraging die niet in enige strafwet is omschreven, maar die strijdig is met de militaire tucht of orde	Artikel 6 lid 1 Wet Militair Tuchtrecht		<i>kunnen LGBTQ-militairen hun gezins- en familieleden niet dan wel beperkt beschermen op basis van het verschoningsrecht. Om die redenen staan in het militair recht de volgende mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk:</i>
Het strafrechtelijke discriminatiebegrip van artikel 126 a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44 is van toepassing strafrecht in militair strafrecht	Artikel 1 Wetboek Militair Strafrecht		Artikel 8 Gw het recht op non-discriminatie
Het verschoningsrecht ingeval van levenspartners bij misdrijven komt de LGBTQ-militair niet toe vanwege het huwelijk vereiste		Artikelen 127 en 126 Wetboek Militair Strafrecht	Artikel 16 lid 2 Gw het recht om gevrijwaard te zijn van een vrijheidsberoving, anders dan op gronden en volgens procedures, bij wet bepaald
De ondersteunende en niet-ondersteunende effecten van het formeel strafrecht gelden ook in de Militaire Strafrechtspleging	Artikel 1 Wetboek Militaire Strafrechtspleging	Artikel 1 Wetboek Militaire Strafrechtspleging	<p>Artikel 36 Gw het recht op gezondheid met name de seksuele rechten van de LGBTQ-personen.</p> <p>Artikel 9 lid 1 Gw het recht op fysieke, psychische en morele integriteit</p> <p>Artikel 9 lid 2 Gw het recht op vrijwaring van onderwerping aan folteringen, vernederende of onmenselijke behandeling of straf</p>

ARBEIDSRECHT			
Arbeidsrecht regelt het privaatrechtelijke deel van de arbeidsmarkt.			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunend	Mensenrechten onder druk
Geen LGBTQ gerelateerde wettelijke vereisten voor rechtsgeldige arbeidsovereenkomsten	Artikel 1613 t/m 1613z Burgerlijk Wetboek		<i>In het arbeidsrecht is het echtgenoot-begrip nog opgenomen in artikel 1a van de Arbeidswet. Daardoor kunnen niet gehuwde levenspartners van bijvoorbeeld LGBTQ- koppels niet op gelijke voet gebruik maken van de voorziening en daaruit vloeiende voordelen.</i>
Discriminatieverbod op grond van seksuele geaardheid ex. art 126a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44 beschermd LGBTQ- personen vanwege een beperkend effect op zowel het vereiste van onderwerp en geoorloofde oorzaak van een rechtsgeldige overeenkomst	Artikel 126a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44 en artikel 1341 Burgerlijk Wetboek		<i>Met aannahme en afkondiging van de Wet gelijke behandeling arbeid is een belangrijke stap gezet om het recht op een inclusieve en veilige werkplek te garanderen.</i>
Werkgeversorganisaties en vakverenigingen ook verboden te discrimineren op grond van seksuele geaardheid	Artikel 9 leden 3 en 4 Wet Vrijheid Vakvereniging		<i>Het bewust uitsluiten van LGBTQ-individuen uit de Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid en artikel 1(a) van de Arbeidswet maken dat er in het arbeidsrecht nog omstandigheden aanwezig zijn die mensenrechten van LGBTQ-personen onder druk zetten. Het betreft met name de volgende mensenrecht:</i>
Gelijke behandeling op de arbeidsmarkt	Wet gelijke behandeling arbeid (S.B. 2022, No. 137)		
Seksuele geaardheid is ook een grond waarop het verboden is in cao's te discrimineren	Wet Collectieve Arbeidsovereenkomst		
Garanderen van een inclusieve en niet- discriminerende werkomgeving voor alle medewerkers	Verklaring van Paramaribo ter bevordering van een LGBT-vriendelijke werkomgeving		

Arbeidsbescherming wordt sekseneutraal gegarandeerd	Artikel 1 lid 1 onder 1 Wet Arbeidsbescherming Gezin		<p><i>Artikel 8 Gw het recht op non-discriminatie</i></p> <p><i>Artikel 28 Gw het recht van elke werknemer om zijn werktaak te verrichten onder menswaardige omstandigheden, ten dienste van de zelfontplooiing, en onder veilige en gezonde arbeidsomstandigheden.</i></p>
Aanspraken op pensioenen is behalve aan de gehuwde partner ook toegekend aan de sekseneutrale partner in een duurzame relatie	Artikel 1 sub d, Wet Algemeen Pensioen 2014		
Echtgenoot-begrip in definitie arbeid in Arbeidswet heeft discriminerend effect op LGBTQ-personen		Artikel 1 onder a Arbeidswet	
Wettelijke bescherming tegen geweld en seksuele intimidatie op de werkvloer		Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid (S.B. 2022, No. 136)	

<p style="text-align: center;">AMBTENARENRECHT</p> <p style="text-align: center;">Ambtenarenrecht regelt het publiekrechtelijke deel van de arbeidsmarkt.</p>			
Onderwerp	Ondersteunend / neutraal	Niet ondersteunend	Mensenrechten onder druk
Indienstneming van landsdienaren vindt plaats middels aanstelling en arbeidsovereenkomst. Het LGBTQ-zijn is geen barrière voor de indienstneming	Artikelen 1 lid 1, 12 lid 2 en 15 Personeels-wet		<p><i>De Personeelswet spreekt zich niet expliciet uit voor het waarborgen van de rechten van LGBTQ-personen. Het bevat ook geen expliciete bepalingen die de rechten van LGBTQ-personen beperken. Het LGBTQ-thema is daardoor een grijsgebied met risico op mensenrechtenschendingen van LGBTQ-personen. Dat gevaar voor schendingen is af te leiden van de Ambtenaren Pensioenwet</i></p>
Discriminatieverbod op grond van seksuele geaardheid ex. art 126a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44 waarborgt de gelijke	Artikel 126a WET van 30 maart 2015, S.B. 2015, No. 44 en artikel 27 Burgerlijk Wetboek		

behandeling van LGBTQ-personen.			<i>en het Vrijstellingsbesluit die niet sekseneutraal zijn en dus een indicatie geven van de mogelijke richting waarin gezins- en familiare vraagstukken binnen de publieke sector afgewikkeld (zullen) worden. Onder deze omstandigheid staan in het ambtenarenrecht de volgende mensenrechten onder druk:</i>
Werkgeversorganisaties en vakverenigingen ook verboden te discrimineren op grond van seksuele geaardheid	Artikel 9 leden 3 en 4 Wet Vrijheid Vakvereniging		
Het recht op een weduwen- of weduwnaarspensioen van een ambtenaar is discriminatoir naar LGBTQ-langstlevende partners		Artikelen 35 en 36a Ambtenaren Pensioenwet	Artikel 8 Gw het recht op non-discriminatie
Vrijstelling van dienst wegens zwangerschap of bevalling wordt alleen aan de vrouw toegekend. Het is geen sekseneutrale voorziening, waarmee niet voldaan is aan artikel 19 Wet Arbeidsbescherming Gezin		Vrijstellingsbesluit S.B. 1990 no. 36 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2003 no. 77	Artikel 28 Gw het recht van elke werknemer om zijn werktaak te verrichten onder menswaardige omstandigheden, ten dienste van de zelfontplooiing, en onder veilige en gezonde arbeidsomstandigheden.

Lijst relevante mensenrechteninstrumenten en wet- en regelgeving

Mensenrechteninstrumenten

1. Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR), United Nations, Treaty Series, (ICCPR), United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171
2. Facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR-OP1), United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171
3. Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR), United Nations, Treaty Series, vol. 993, p. 3
4. Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD), United Nations, Treaty Series, vol. 660, p. 195.
5. Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW), United Nations, Treaty Series, vol. 1249, p. 13
6. Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC), United Nations, Treaty Series, vol. 1577, p. 3
7. Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (OP-CRC-SC), United Nations, Treaty Series, Treaty Series, vol. 2171, p. 227.
8. Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (CAT), United Nations, Treaty Series, vol. 1465, p. 85
9. Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten (OP-CRC-AC), United Nations, Treaty Series, vol. 2173, p. 222
10. Amerikaans Verdrag voor de rechten van de Mens (AVRM), O.A.S., Treaty Series, No. 36
11. Verdrag van Chaguaramas tot Oprichting van de Caribische Gemeenschap, inclusief de CARICOM Interne Markt en Economie, <https://caricom.org/treaties/revised-treaty-of-chaguaramas-establishing-the-caricom-including-csme/>
12. Handvest van het Maatschappelijk Middenveld voor de Caribische Gemeenschap, https://caricom.org/documents/12060-charter_of_civil_society.pdf

13. Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens, O.A.S., Treaty Series, No. 36.
14. V.N. Agenda 2030, voor mens, planeet en welvaart, A/RES/70/1
15. V.N. Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs), A/RES/71/313
16. V.N. Resolutie instelling Hoge Commissaris voor de bevordering en bescherming van alle mensenrechten, A/RES/48/141
17. Vienna Declaration and Programme of Action. Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/vienna.pdf>
18. International Law Commission report Part II: *'Ways and Means of Making the Evidence of Customary International Law More Readily Available'*, *Official Records of the General Assembly*, vijfde zitting, supplement nr. 12 (A/1316), A/CN.4/34
19. Advisory Opinion OC-24/17, Inter-Am. Ct. H.R. (ser. A) No. 24 van 24 november 2017. https://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_24_eng.pdf

Wet- en regelgeving

20. Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38., p. 26. <http://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/grondwet-suriname/>
21. WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>
22. WET van 30 maart 2015, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht, S.B. 2015, No. 44, [https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-\(30-maart-2015\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wijzigingen-na-2005/wet-wijz-wetboek-van-strafrecht-(30-maart-2015)/)
23. WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdrijven, S.B. 2009, no. 122. https://dna.sr/media/44528/SB_2009_No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_i_vm_herziening_zedenmisdrijven.pdf

-
24. WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 66.
<https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>
25. WET van 6 april 2006, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2004 no. 105), S.B. 2006, no. 42, p. 2-3. https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2017/10/18.SB_2006_no_42_wijz._Wetboek_van_Strafrecht.pdf
26. WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), p. 65.
<https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>
27. WET van 29 juli 2009, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 34) in verband met herziening van zedenmisdrijven, S.B. 2009, no. 122, p. 19.
https://dna.sr/media/44528/SB_2009_No_122_wijz._Wetboek_van_Strafrecht_ivm_herziening_zedenmisdrijven.pdf
28. WET van 29 januari 2020, inzake de inrichting, de bestemming, het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring (Wet Penitentiaire Inrichtingen en Huizen van Bewaring), S.B. 2020, No. 27,
http://www.dna.sr/media/284648/SB_2020_27.pdf
29. WET van 23 november 1977, houdende vaststelling van een *nieuw* Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no. 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105,
http://www.dna.sr/media/19207/wetboek_van_strafvordering.pdf
30. Ministerie van Justitie, Nationaal resocialisatieplan Suriname 2020
31. WET van 28 december 1859, betreffende de invoering van een nieuwe wetgeving in de West-Indische Koloniën (G.B. 1860 no. 4), Burgerlijk Wetboek.
<https://www.dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/burgerlijk-wetboek/>
32. Concept herziene boek 1 personen en familierecht Burgerlijk Wetboek,
https://www.dna.sr/media/346091/boek_1_personen_en_familierecht_burg.wetboek_.pdf
33. WET van 9 september 2014, houdende regels over de levering van een algemeen pensioenregeling (Wet Algemeen Pensioen 2014), S.B. 2014 no 113.

https://www.dna.sr/media/78060/SB_2014_no_113_Wet_Algemeen_Pensioen_2014.pdf

34. WET van 9 september 2014, houdende regels over de invoering van een basiszorgverzekering (Wet Nationale Basiszorg), S.B. 2014 no 114.
https://www.dna.sr/media/76886/SB_2014_no_114_Wet_Nationale_Basiszorgverzekering.pdf
35. WET van 26 februari 2020, houdende bijzondere regels inzake huur en verhuur van woonruimte en instelling Huurcommissie. (Huurwet Woonruimte 2020), S.B. 2020 no 53.
https://www.dna.sr/media/287714/SB_2020_53_Huurwet_Woonruimte_2020.pdf
36. WET van 29 november 1915, tot vaststelling van een Politiestrafwet, G.B. 1915 no 77. <http://www.dna.sr/media/19240/Politiestrafwet.pdf>
37. WET van 17 april 1971, houdende regelen omtrent de politie in Suriname (Politiehandvest), G.B. 1971 no 70.
http://www.dna.sr/media/15982/politie_handvest.pdf
38. WET van 31 december 1962, houdende regelen omtrent de rechtstoestand van de landsdienaren en hun aanspraken op verloven, verlofsbezoldigingen en wachtgelden (Personeelwet), G.B. 1962 no 195.
<https://dna.sr/media/15979/Personeelwet.pdf>
39. WET van 27 mei 1996, houdende regelen met betrekking tot de inrichting, taakomschrijving en organisatie van het Nationaal Leger (Wet Nationaal Leger) (S.B. 1996 no. 27). https://dna.sr/media/17742/wet_nationaal_leger.pdf
40. WET van 7 oktober 1970, tot regeling van de Dienstplicht in Suriname. (Dienstplichtwet) (G.B. 1970 no. 98), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij G.B. 1972 no. 46, G.B. 1974 no. 76, G.B. 1975 no. 75.
<https://dna.sr/media/17730/dienstplichtwet.pdf>
41. WET van 17 mei 1996, houdende regelen omtrent de rechtspositie van militairen (Wet rechtspositie militairen) (S.B. 1996 no.28).
https://www.dna.sr/media/17745/wet_rechtspositie_militairen.pdf
42. STAATSBESLUIT van 25 november 1975 no. 3575, houdende publicatie van de tekst van de Wet Militair Tucht recht (S.B. 1975 no. 7).
https://www.dna.sr/media/17739/wet_militair_tucht recht.pdf
43. WET van 24 november 1975, houdende vaststelling van regelen m.b.t. het Militair Strafrecht (G.B. 1975 no. 173).
https://www.dna.sr/media/17733/wetboek_militair_strafrecht.pdf

-
44. WET van 14 oktober 1910, houdende vaststelling van een Wetboek van Strafrecht voor Suriname (G.B. 1911 no. 1), <https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/geldende-teksten-tm-2005/wetboek-van-strafrecht/>
45. WET van 24 november 1975, houdende vaststelling van regelen m.b.t. de Militaire Strafrechtspleging (S.B. 1975 no. 175, gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 119, S.B. 1982 no. 27, S.B. 1983 no. 112, S.B. 1984 no. 83, S.B. 1994 no. 107).
https://dna.sr/media/17736/wetboek_militair_strafrechtspleging.pdf
46. WET van 10 juni 2019, houdende bepalingen met betrekking tot de bescherming van het gezin in het kader van arbeid. (Wet Arbeidsbescherming Gezin) (S.B. 2019 no. 64). http://www.dna.sr/media/259817/SB_2019_64.pdf
47. WET van 19 december 1963 tot vaststelling van bepalingen betreffende de arbeid (G.B. 1963 no. 163), <https://dna.sr/media/16366/arbeidswet.pdf>
48. WET van 10 november 2022, betreffende het bevorderen van de gelijke behandeling inzake arbeid. (Wet Gelijke Behandeling Arbeid).
https://dna.sr/media/368414/SB_2022__137.PDF
49. “Verklaring van Paramaribo ter bevordering van een LGBT-vriendelijke werkomgeving”, <http://pareasuriname.com/verklaring-van-paramaribo/>.
50. WET van 10 november 2022, betreffende het voorkomen en tegengaan van geweld en seksuele intimidatie inzake arbeid (Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid). https://dna.sr/media/368463/SB_2022_136.PDF
51. WET van 9 december 1972, houdende nieuwe regelen van de pensioenen van ambtenaren, van met hen gelijkgestelden en van hun nabestaanden (Ambtenarenpensioenwet 1972) (G.B. 1972 no. 150).
<https://dna.sr/media/15964/ambtenarenpensioenwet.pdf>
52. WET van 15 december 2016, houdende bepalingen met betrekking tot de collectieve arbeidsovereenkomst. (Wet Collectieve Arbeidsovereenkomst) S.B. 2016, No. 152,
https://dna.sr/media/176504/SB_2016_no._152_Wet_Collectieve_Arbeidsovereenkomsten.pdf
53. WET van 15 december 2016, houdende bepalingen met betrekking tot waarborging der fundamentele rechten en vaststelling der plichten van vakverenigingen en het functioneren van vakverenigingen. (Wet Vrijheid Vakvereniging) S.B. 2016, No. 151,
https://dna.sr/media/176501/SB_2016_no._151_Wet_Vrijheid_Vakvereniging.pdf

-
54. WET van 22 september 1960 tot regeling van het Lager Onderwijs in Suriname (G.B. 1960 no. 108), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij G.B. 1965 no. 127, G.B. 1965 no. 128.
https://dna.sr/media/17829/de_lager_onderwijswet_1960.pdf
55. Vrijstellingsbesluit, S.B. 1990, No. 36, <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2021/10/SB-1990-No-36.pdf>
56. Vrijstellingsbesluit, S.B. 2003, No. 77, <https://www.sris.sr/wp-content/uploads/2021/10/SB-2003-No-77.pdf>

Contact details

Contact details:
De consultant is te bereiken via
E-mail: mcastelen@hotmail.com
Tel. Nr: +597 7555376
Adres: Loefbeeklaan nr. 5, Paramaribo, Suriname